Limitele globalizării şi ale dereglementării

Prof. univ. dr. Florin Georgescu

- 28 octombrie 2016 -

Craiova

Dizertație susținută la Universitatea din Craiova cu ocazia decernării titlului de Doctor Honoris Causa

CUPRINS

- 1. Unde suntem?.....3
- 2. Scurt apel la istorie 7
- 3. Caracteristicile globalizării.....20
- 4. Ciclul dereglementare-reglementare.....30
- 5. Trecerea României la democraţie şi economia de piaţă în plin proces al globalizării.....36
- 6. Provocări pentru unele reconfigurări ale globalizării.....49

1. Unde suntem?

1. Evaluări ale prezentului

- Cum o țară care a beneficiat, mai mult ca oricare alta, de **imigrare, comerț si inovația tehnologică, brusc, a dezvoltat un curent anti-imigrare, anti-inovare și protecționist**?
- Perioade îndelungate de declin al sporului de productivitate și creșterea inegalităților au cauzat **majorarea mai lentă a câștigurilor pentru cei cu venituri reduse și medii**
- Avem **opțiunea retragerii în trecut**, cu **economii închise**, sau **să mergem înainte**, recunoscând **inegalitățile aduse de globalizare** și angajându-ne să facem economia globală **să funcționeze mai bine pentru toți cetățenii, nu doar pentru cei din vârful societăților**
- O percepție larg raspandită de **injustiție socială subminează încrederea cetățenilor în actualul sistem** (ex. votul pentru **Brexit** şi **ascensiunea partidelor populiste în lume**). **Fără încredere, capitalismul și pieţele nu pot să livreze beneficiile pe care le-au oferit în secolele trecute**

Afirmațiile de mai sus aparțin Președintelui BARACK OBAMA, exprimate într-un recent eseu din *THE ECONOMIST* (8 oct. 2016)

1. Evaluări ale prezentului (2)

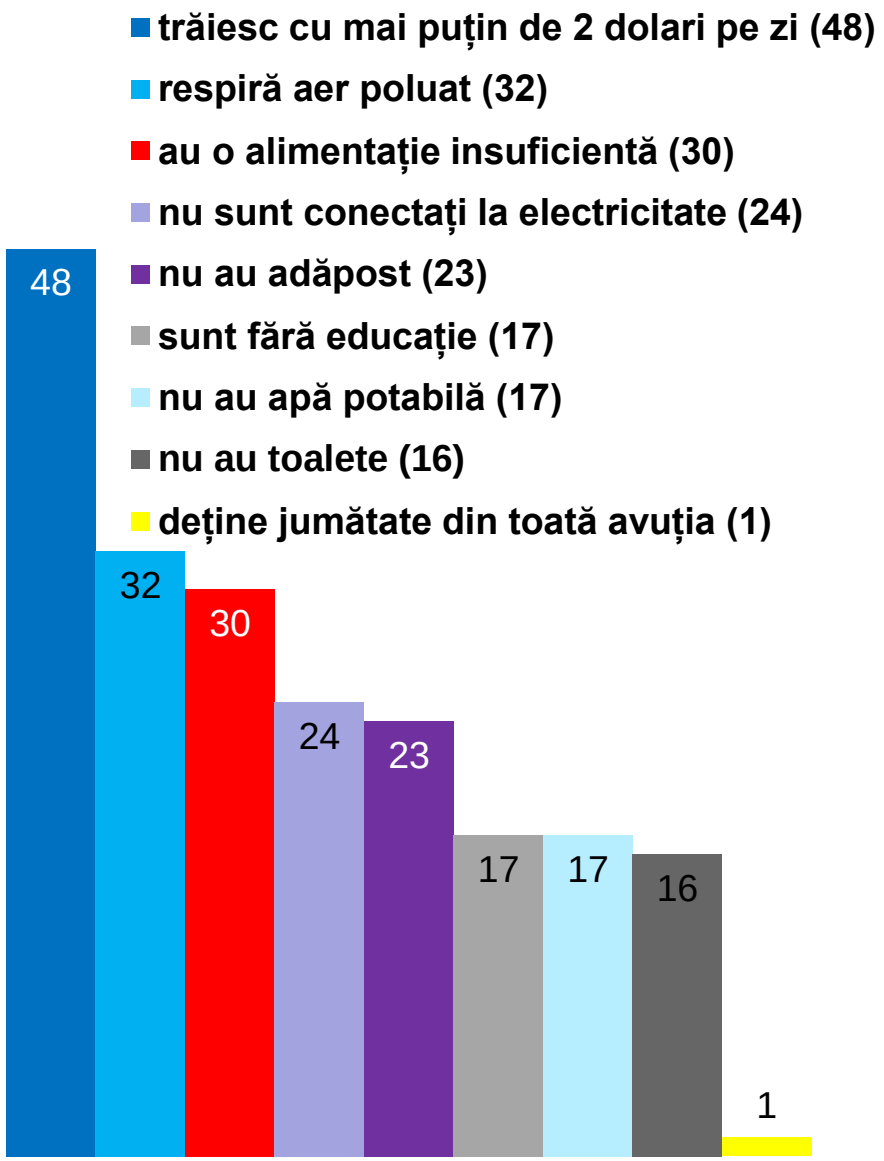
- **Creșterea economică a fost prea slabă pentru prea mult timp și a ajuns la prea puțini**
- În ultimii ani, am văzut **creșterea nemulțumirii publicului față de elite, respectiv față de cei 1% văzuți că prosperă pe seama celorlalți 99%**
- **Comportamentul marilor companii și al băncilor au erodat încrederea publicului în marile afaceri, iar potrivit unei cugetări anglo-saxone "*încrederea vine pe jos, dar pleacă în goana calului*"**
- Avem nevoie de un **sistem internațional de taxe care reduce breșele fiscale** și protejează țările cu venituri bugetare scăzute contra efectelor dăunătoare ale **evaziunii fiscale și mutării profiturilor**

Directorul General al FMI, Christine Lagarde, → Conferința privind **Capitalismul Incluziv** (New York, oct. a.c.) și **Reuniunea Anuală a FMI-Banca Mondială** (Washington, oct. a.c.)

1. Evaluări ale prezentului (3)

- **Se credea, eronat, că sporul de PIB rezolvă automat problema sărăciei**
  - **Dacă lumea ar fi un sătuc de 100 de oameni…**

(Maxton, 2011)



2. Scurt apel la istorie

2.1 Etape ale sistemului economic internațional

Globalizarea → proces dinamic de liberalizare, deschidere și integrare internațională pe o serie largă de piețe, de la muncă la bunuri și de la servicii la capital și tehnologie (Dehesa, 2007)

Succesiunea etapelor sistemului economic internațional

1870-1913	• **Primul val al globalizării (perioada *Victoriană*)**
1920-1945	• **Protecționism**
1945 - 1980	• **Liberalizare graduală, cu intervenția statului, inclusiv controlul fluxurilor de capital (politici keynesiene)**
1980-2010	• **Al doilea val al globalizării**
2011 -	• **Globalizare cu reguli?**

2.1 Etape ale sistemului economic internațional (2)

Primul val al globalizării → 1870-1913

- **Pondere ridicată a comerțului exterior în PIB**
  - **Partea de exporturi a atins un maxim** care nu a fost depășit până în anul **1970**
    - **Japonia** era o **economie mai deschisă** decât în prezent (comerţul exterior reprezenta **30%** din PIB, față de **22% în prezent**)
    - **Marea Britanie a devenit**, însă, **o economie mai deschisă acum**, comerțul exterior crescând de la **47% la 58% din PIB**; gradul de deschidere a **Spaniei a crescut de la 24% la 60% în prezent**
- **Val masiv de emigrație din Europa** (**100 mil. pers**.), în contextul nevoii suplimentare de forță de muncă în SUA și în unele economii latino-americane
  - **Presiuni reuşite pentru oprirea primului val de globalizare**
    - **Sindicatele muncitorilor din SUA → le-au scăzut salariile** pe fondul ofertei sporite de forță de muncă
    - **Latifundiarii europeni**, care pierdeau forță de muncă

2.1 Etape ale sistemului economic internațional (3)

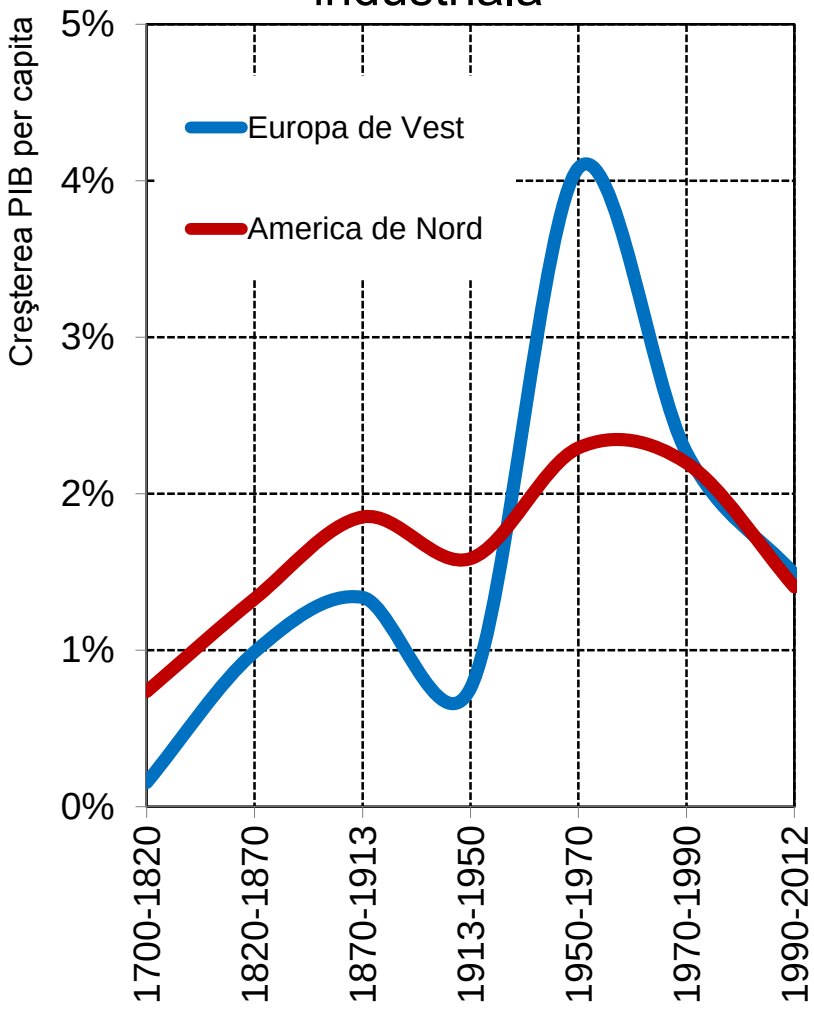
Al doilea val al globalizării

- **A început**, după unii autori, **la mijlocul anilor 1950** (Dehesa 2007), iar după alții **în anii 1980** (Piketty, 2013; Maxton, 2011)
- **Europa înregistrase, între anii 1914-1945, un mare decalaj al creșterii față de SUA → rămânere în urmă recuperată în cei "*30 de ani glorioși*" dintre sfârșitul anilor 1940 și al anilor 1970** (Piketty, 2013)
- **Europa creștea, în perioada sa de glorie (1950-1980)**, într-un ritm de **4% pe an**, din care **Europa continentală cu 5%** (fără Marea Britanie), în timp ce **economia SUA avansa cu un ritm între 1,5 si 2,3 %**
  - **Intervenționism puternic din partea statului**, în special, în **Franța**

2.1 Etape ale sistemului economic internațional (4)

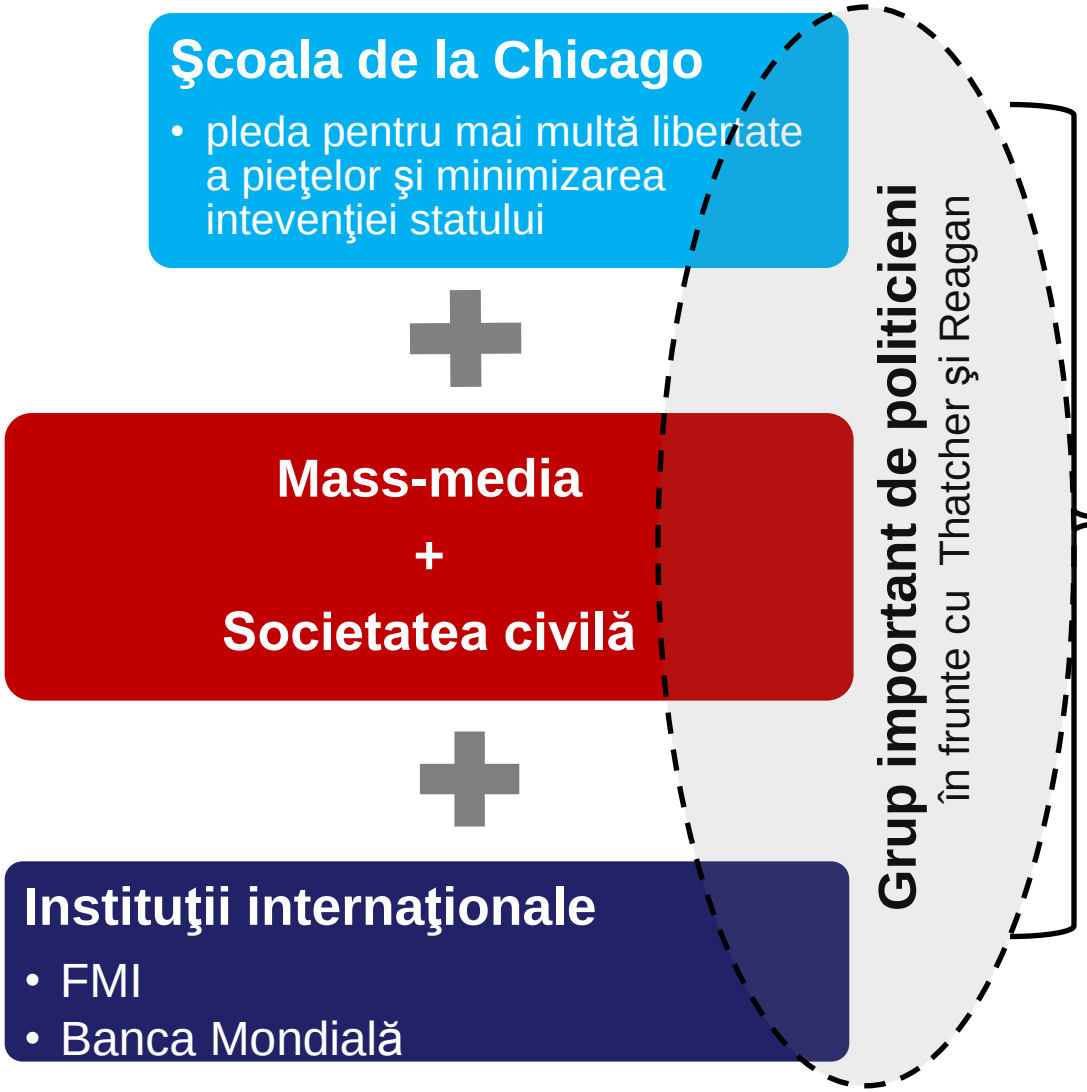
- Între anii **1950 și 1980 țările care pierduseră războiul au recuperat decalajul** faţă de țările anglo-saxone → **industriile germane și japoneze prosperau, iar economia americană avansa lent**
- La începutul anilor **1980** apare **revoluția conservatoare cu Thatcher în Marea Britanie și Reagan în SUA** → repun în discuție ***welfare state*** **(“*care i-a moleșit pe antreprenorii anglo-saxoni*”)** și **susțin revenirea la capitalismul pur din secolul al XIX-lea, prin liberalizarea profundă a piețelor de bunuri, servicii și capital** (Piketty, 2013)

Rata de creștere a PIB pe cap de locuitor începând de la revoluția industrială



Sursa: Piketty, 2013 (pg. 169)

2.2 Cel de-al doilea val al globalizării a izvorât din acţiunea concertată a mediului academic, mass-media, societăţii civile, IFI şi sferei politice



Consensul de la Washington

- **Formula sacră, mantra,** a devenit: ***pieţele fac întotdeauna ce trebuie, în timp ce guvernele nu fac niciodată ce trebuie***
- Acest curent pentru **pieţe libere, liber schimb şi alegere individuală** a făcut înconjorul lumii → **modelul a fost adoptat rapid de SUA, Marea Britanie, Australia, Irlanda + multe ţări asiatice;** ***Uniunea Europeana a fost mai puţin entuziastă la început, dar a liberalizat, şi ea, treptat economia***

(Maxton, 2011)

2.3 Actuala fază a globalizării are baze mai solide

- **Niciodată nu au fost atât de multe economii deschise, comercial şi financiar, inclusiv prin liberalizarea fostelor economii comuniste**
- **Progresele tehnologice înregistrate sunt substanţiale**
- **Există un cadru instituţional internaţional bine structurat (OMC, FMI, OECD), la care se adaugă corporaţiile şi entităţile financiare globale**
- **Sistemele politice sunt mult mai democratice şi permit o mai mare reprezentare a intereselor cetăţenilor**

2.4 Factorii determinanți ai celui de-al doilea val al globalizării

Evoluția rapidă a tehnologiei

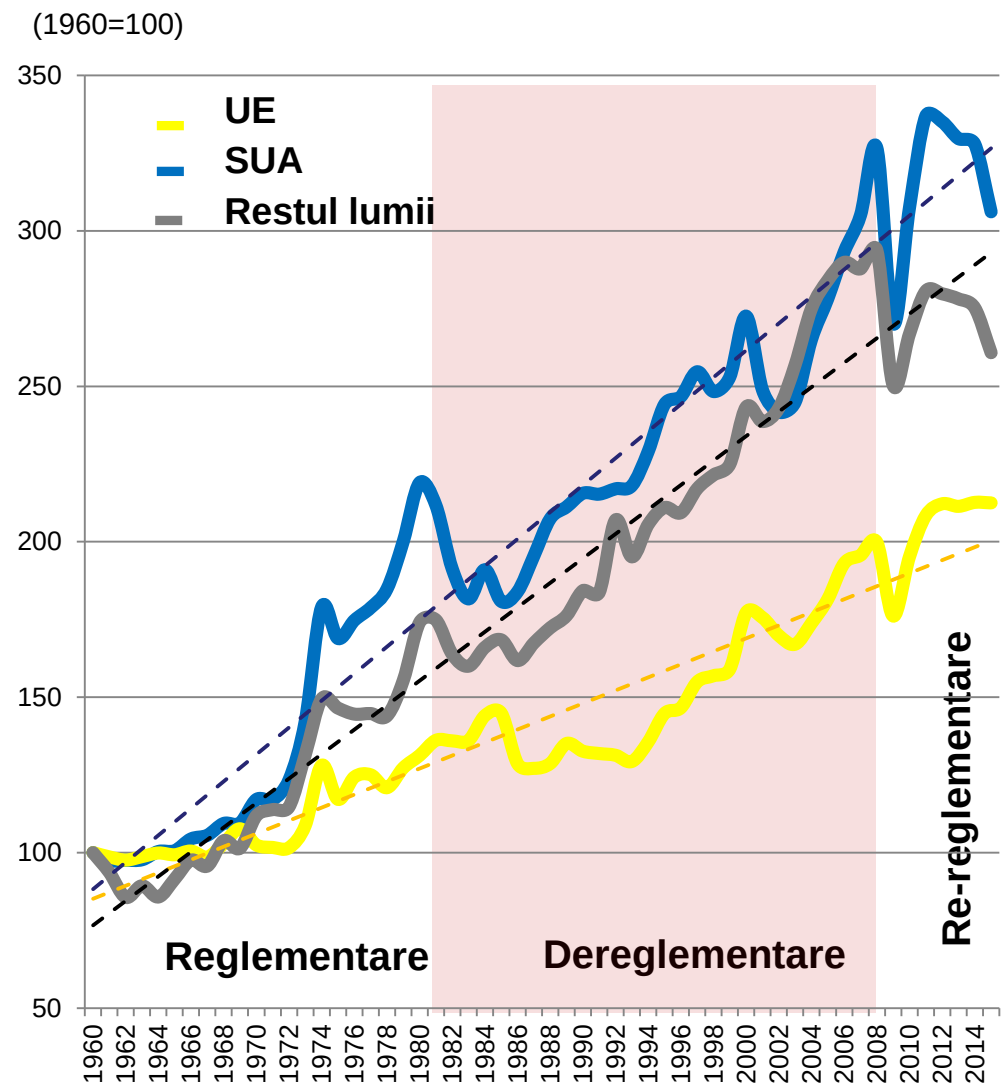
- Noile tehnologii **în transport și comunicații** → **reducerea spectaculoasă a costurilor şi lărgirea gamei de produse pentru export**
  - costul **transportului pe ocean** a scăzut de la **100 USD/tonă** în 1930 la 30 **USD/tona** în anul 2000;
  - dezvoltarea **transportului aerian şi a proceselor de congelare** au permis ca **noi mărfuri să fie comercializabile la nivel internaţional – peşte, legume, fructe, flori etc**;
  - costul unei **convorbiri New York-Londra** a scăzut de la **300 USD** în 1930, la **50 USD** în 1960, respectiv **câtiva cenţi în prezent**;
  - **taxele de satelit** au scăzut de la **100 USD** în 1975 la mai puţin de **1 USD** în 2000

Liberalizarea schimbului de mărfuri, servicii și capital

- **Prin acorduri multilaterale (GATT, OMC, OECD) și bilaterale,** nivelul mediu al tarifelor vamale a scăzut
  - **de la 30% în 1980** la **12% în 2000** în **ţările în curs de dezvoltare**, respectiv
  - de la **10% la 4%** în **ţările industrializate** (FMI, 2005)

2.5 După 1980 s-a accelerat deschiderea economiilor

Evoluţia comerţului internaţional (pondere în PIB, normalizată)

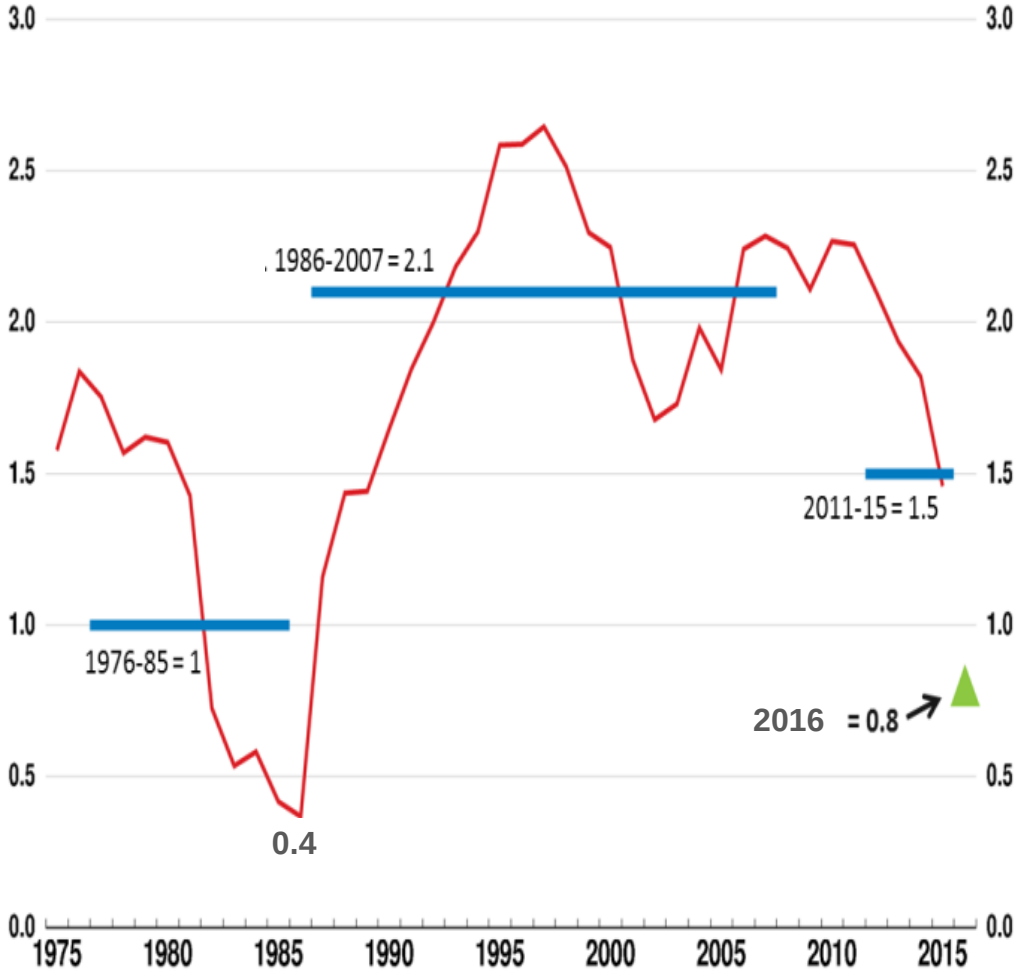


- **1960-1982** (pre-globalizare)→ **creştere relativ echilibrată** a gradului de deschidere a economiilor
  - **UE: +0,6 pp /an**
  - **SUA: +0,4 pp /an**
  - **Restul lumii: +0,7 pp /an**
- **1983-2008 → accelerarea ritmului după liberalizare**
  - **UE: +1 pp /an**
  - **SUA: +0,5 pp /an**
  - **Restul lumii: +1,1 pp /an**
- **2009-2015 → inversare de tendinţă**; UE este o excepţie
  - UE: +0,7pp /an
  - SUA: -0,3 pp /an
  - Restul lumii: -1,0 pp /an

Sursa datelor: Banca Mondială, calcule proprii; gradul de deschidere = (export+import)/PIB

2.6 Îngrijorătoare este încetinirea ritmului de creştere a comerţului internaţional faţă de cel al PIB

Evoluţia raportului dintre ritmul de creştere a comerţului internaţional şi cel al PIB

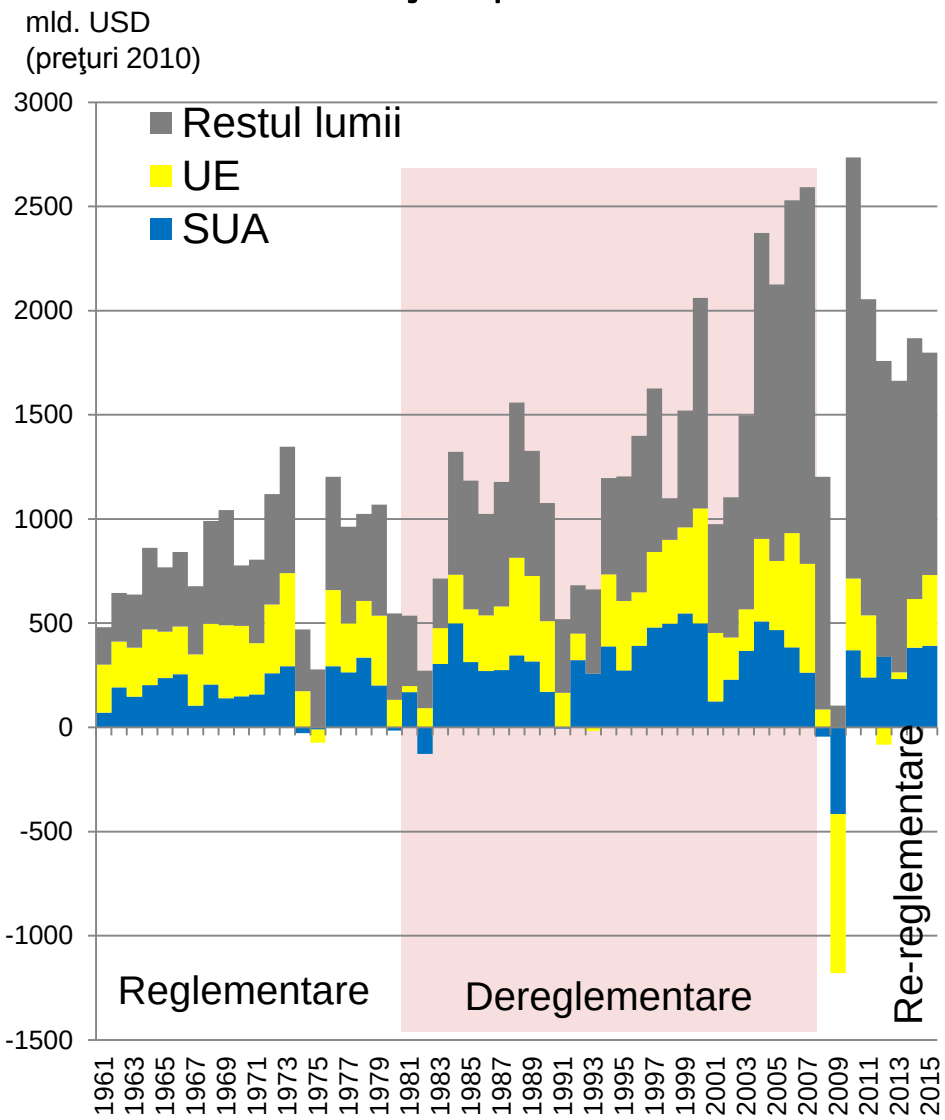


Sursa: OECD (Interim World Outlook, Sep. 2016)

- **1975-1985**→ ritmul mediu de **creştere a comerţului internaţional se situează aproape de nivelul mediu al creşterii economice** → **raport unitar**
- **1986-2007**→ **raport dublu** (ritm creştere comerţ/ritm creştere economică)
- **2011-2015**→ **raport de 1,5**
- Estimările OECD **pentru anul 2016 indică, prima dată după 30 de ani, un nivel subunitar al raportului dintre ritmul de creştere a comerţului internaţional şi cel al PIB** → **0,8**

2.7 Globalizarea a susţinut creşterea economică la nivel mondial, însă în mod asimetric

Evoluţia sporului de PIB

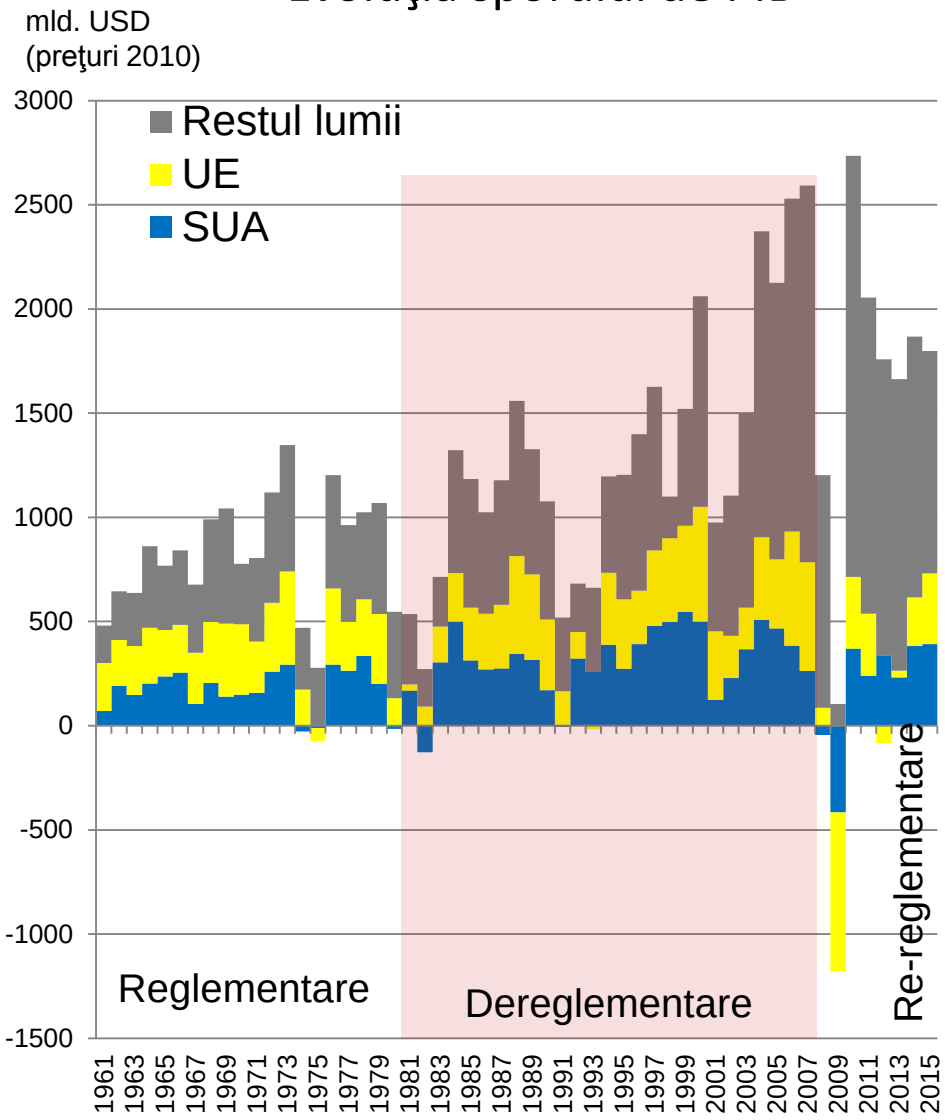


Sursa datelor: Banca Mondială, calcule proprii

- **1960-1982 (pre-globalizare) → avans de creştere PIB în favoarea UE (+50% pe an faţă de SUA)**
  - **UE: +240 mld. USD/an**
  - **SUA: +160 mld. USD/an**
  - **Restul lumii: +380 mld. USD/an**
- **1983-2008 → economia americană îşi dublează sporul anual de PIB şi depăşeşte creşterea din UE**
  - **UE: +310 mld. USD/an (+30%)**
  - **SUA: +325 mld. USD/an (+105%)**
  - **Restul lumii: +740 mld./an (+94%)**
- **2009 → *Marea Recesiune***

2.7 Globalizarea a susţinut creşterea economică la nivel mondial, însă în mod asimetric (2)

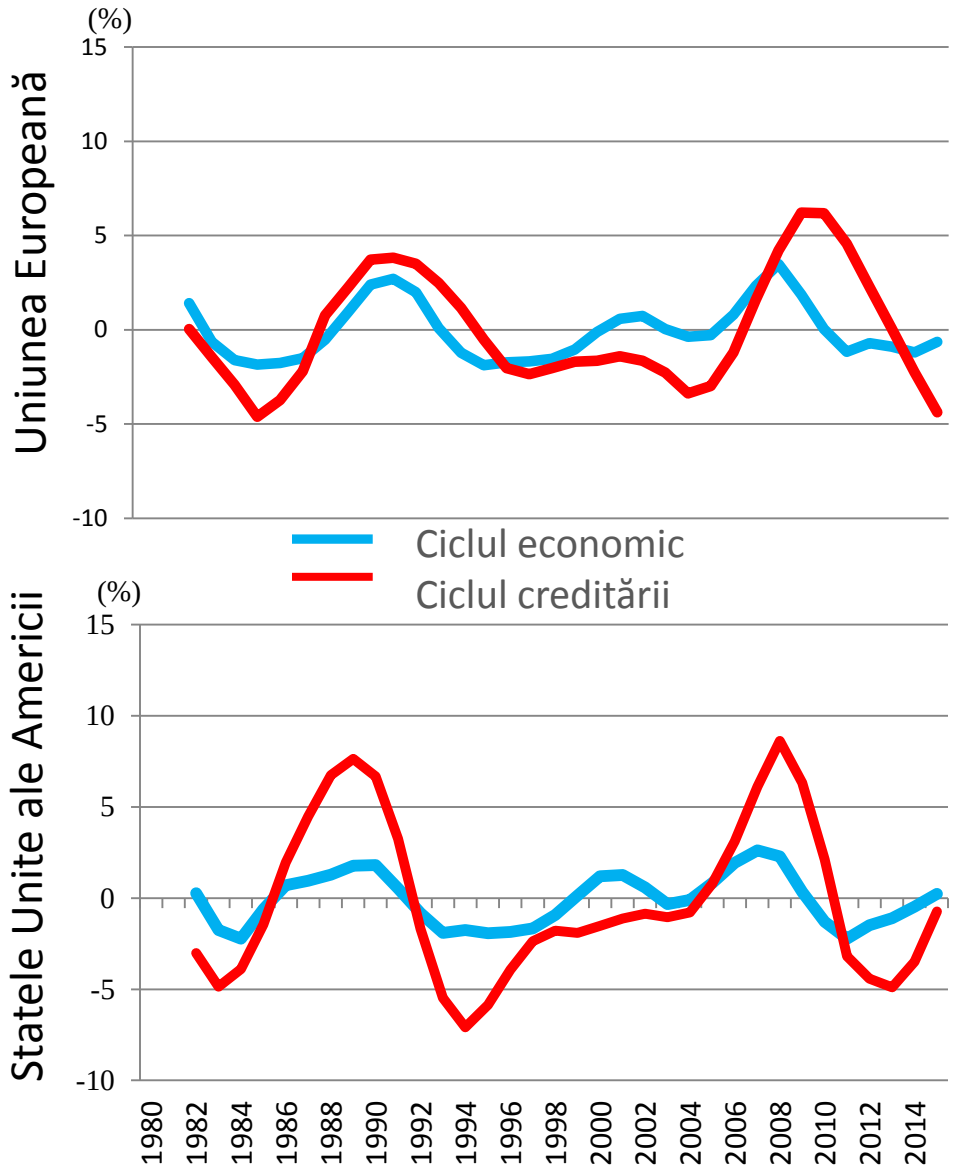
Evoluţia sporului de PIB



Sursa datelor: Banca Mondială, calcule proprii

- **2010-2015 → avansul economic anual al SUA revine la nivelul pre-criză, în timp ce sporul de PIB al UE scade la 63% din cel pre-criză**
  - **UE: +194 mld. USD/an**
  - **SUA: +325 mld. USD/an**
  - **Restul lumii: +1440 mld. USD/an**
- Se remarcă **dublarea creşterii economice de la o perioadă la alta**, **în ţările în curs de dezvoltare → efectele rebele ale globalizării** (Dobrescu, 2016), datorită:
  - elaborării **propriilor strategii de dezvoltare**, **pentru valorificarea potenţialului intern, în contextul noii globalizări**, în principal de către ţările **BRICS** (Brazilia, Rusia, India, China şi Africa de Sud) şi ţările **MINT** (Malaezia, Indonezia, Nigeria si Turcia)

2.8 Ciclul economic urmează îndeaproape ciclul creditării



- …însă **nu la paritate → amplitudine a ciclului activităţii economice de cel mult jumătate din cea a deviației creditului** (de la tendința pe termen lung) **în UE și SUA**
  - **UE: +4 pp economic → +10 pp credit**
  - **SUA: +4 pp economic → +15 pp credit**
- **Durata ciclului creditării este relativ similară celei aferente ciclului economic**, respectiv în medie de **cca 10 ani**

Sursa datelor: Banca Mondială, calcule proprii (deviația PIB, respectiv a gradului de intermediere bancară, au fost calculate ca diferență față de trend, estimat prin procedura Hodrick-Prescott ; medie mobilă 3 ani)

3. Caracteristicile globalizării

3.1 Avantaje ale globalizării

Consumatorii din întreaga lume au **acces la bunuri şi servicii mai ieftine** → creşterea substanţială a puterii de cumpărare (a veniturilor reale) datorită:

- creşterii comerţului internaţional,
- scăderii costurilor de transport,
- creşterii competiţiei

Comerţul internaţional stabileşte, prin evidenţierea avantajului comparativ, care sectoare sunt mai profitabile, asigurând alocarea eficientă a resurselor

Comerţul internaţional poate stimula convergenţa venitului pe cap de locuitor între ţări, cu condiţia îmbunătăţirii nu numai a preţurilor factorilor de producţie, ci şi a **dotării cu tehnologie şi a extinderii inovaţiei**

3.1 Avantaje ale globalizării (2)

Economiile mai dezvoltate şi având resurse ştiinţifice şi tehnologice obţin beneficii mai mari din comerţul internaţional → rate de creştere mai rapide → costuri mai reduse

Persoanele fizice şi juridice au acces la un volum sporit de credite, la rate mai scăzute ale dobânzii, datorită:

- Creşterii fluxurilor de capital, respectiv a ofertei de împrumuturi

Ridicarea nivelului educaţiei şi productivităţii muncii în ţările în curs de dezvoltare, ca efect al:

- transferului de tehnologie prin investiţii străine directe, inclusiv prin externalizarea unor activităţi secundare din procesele de producţie ale ţărilor dezvoltate

3.1 Avantaje ale globalizării (3)

Migraţia în creştere din ţările în curs de dezvoltare către cele avansate permite imigranţilor să-şi sporească veniturile şi capitalul uman

Migraţia este corelată negativ cu comerţul internaţional

- **când una scade, cealaltă creşte** → migraţia este un bun substitut pentru mişcarea factorilor de producţie → **importurile de bunuri ale statelor avansate, care încorporează muncă necalificată intensivă din ţările sărace, previn migrarea muncii din aceste state către ţările dezvoltate**

3.2 Dezavantaje ale globalizării

În timp ce statele dezvoltate inovează, economiile în curs de dezvoltare copiază (Barro/Martin, 1995)

- **Creşterea** în economiile în curs de dezvoltare **va depinde de costul imitaţiei şi nivelul de educaţie**

Economiile mici, cu decalaj tehnologic, se specializează în activităţi tradiţionale, care determină o creştere economică mai lentă şi o productivitate mai scăzută (Romer,1990; Grossman şi Helpman,1995)

Deşi sărăcia s-a redus pe glob, nivelurile înregistrate sunt încă intolerabile într-o lume atât de prosperă → inegalităţi crescânde în America Latină, ţările foste comuniste şi ţările africane (Piketty, 2013)

- De asemenea, **inegalitatea a crescut în unele ţări dezvoltate**, mai ales în SUA şi Marea Britanie, unde **diferenţa dintre câştigul unui muncitor şi venitul unui conducător de corporaţie s-a multiplicat exponenţial in ultimii 30 de ani**

3.2 Dezavantaje ale globalizării (2)

Globalizarea a redat lumea nu competiţiei, ci actorilor mari şi puternici, respectiv state şi corporaţii. (Dobrescu, 2016)

- **Cine poate alerga pe un teren de dimensiunea globului? → Numai cei puternici care au anvergură economică şi strategică.**

"**Fabrica globală**" menţine la sediul central licenţele de fabricaţie şi cele mai importante activităţi, respectiv proiectarea, cercetarea-dezvoltarea/inovarea, marketing-ul şi finanţarea

- **În ţările în curs de dezvoltare se transferă, în general, activităţile care necesită muncă intensivă, în domenii cum sunt: confecţii, încălţăminte, fabricarea de componente, asamblări etc.**

Statul-naţiune, conceput după revoluţia franceză, **suportă presiunile globalizării**:

- **Pierde suveranitate în faţa organismelor supranaţionale**
- **Pierde putere în favoarea conducerilor regionale-locale**
- **Bell (1987) afirmă că statul naţiune este prea mic să rezolve problemele globale şi prea mare să rezolve problemele, mici, cotidiene, ale cetăţenilor săi**

3.3 Globalizarea "ţap ispăşitor "

- ***În ţările în curs de dezvoltare***, pentru că:
  - **provoacă crize financiare prin volatilitatea ridicată a fluxurilor de capital**
  - **generează polarizare socială**
- ***În ţările dezvoltate***, pentru că **determină creşterea inegalităţii veniturilor** şi **distruge locuri de muncă** → **competiţia internaţională generează *dumping* social** → **favorizează ţările cu salarii mici şi condiţii de muncă precare, uneori chiar inumane**
- **Multe guverne o blamează** pentru **pierderea suveranităţii naţionale**, deoarece **statele îşi diminuează autoritatea în faţa puterii crescânde a pieţelor financiare şi corporaţiilor multinaţionale**
- **Globalo-fobia a condus la eşecul negocierilor privind Acordul de accelerare a liberalizării comerţului *Millenium Road* → Summitul OMC de la Seattle (1999)**

3.4 Asimetrii ale globalizării

- **În timp ce majoritatea factorilor de producţie pot fi uşor deplasaţi între ţări, munca este singurul factor naţional care poate fi doar lent sau deloc globalizat** (Reich, 1991)
  - **În primul val al globalizării a migrat, la nivel mondial, 6,7% din populaţia totală medie**
  - **Fluxul actual este relativ mai mic,** respectiv de **numai 3,3% din populaţia medie totală la nivel mondial:**
    - **Cauze: controlul migraţiei + bariere culturale, lingvistice şi educaţionale**

3.4 Asimetrii ale globalizării (2)

- Previziunile demografice arată că **în anul 2050, peste 30% din populaţia europeană va avea vârsta mai mare de 70** ani, în timp ce **40% din populaţia africană va fi sub 20 de ani**
  - **Scăderi accentuate ale populaţiei din ţările Europei Centrale şi de Est**
  - **Situaţia fiscală din Europa va fi nesustenabilă deoarece:**
    - **pentru fiecare pensionar vor fi numai 2 salariaţi;**
  - **La fel de gravă va fi şi situaţia şomajului şi sărăciei în ţările slab dezvoltate**

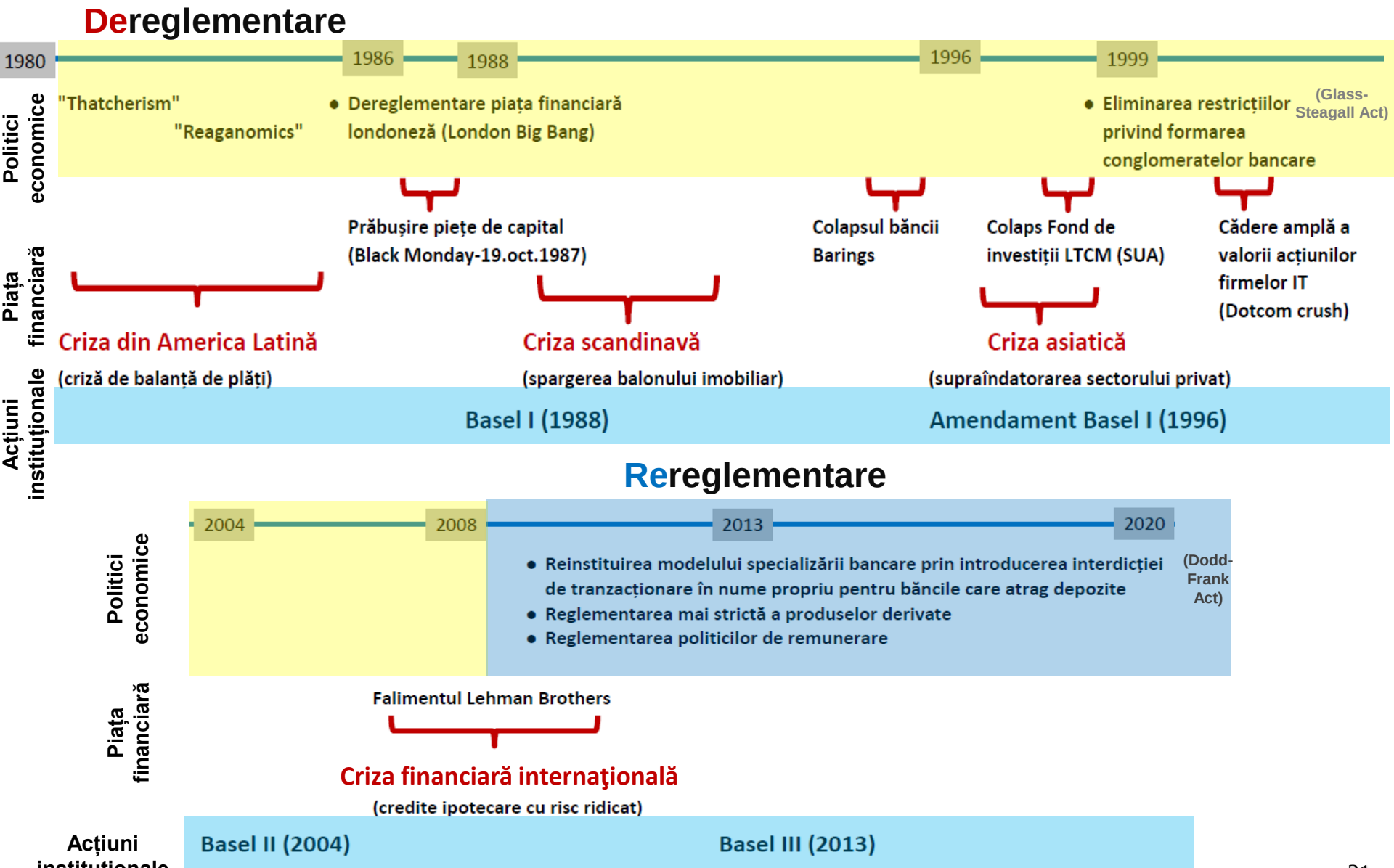
Nevoia de migraţie (Dehesa, 2007)

3.5 Contradicţii ale globalizării

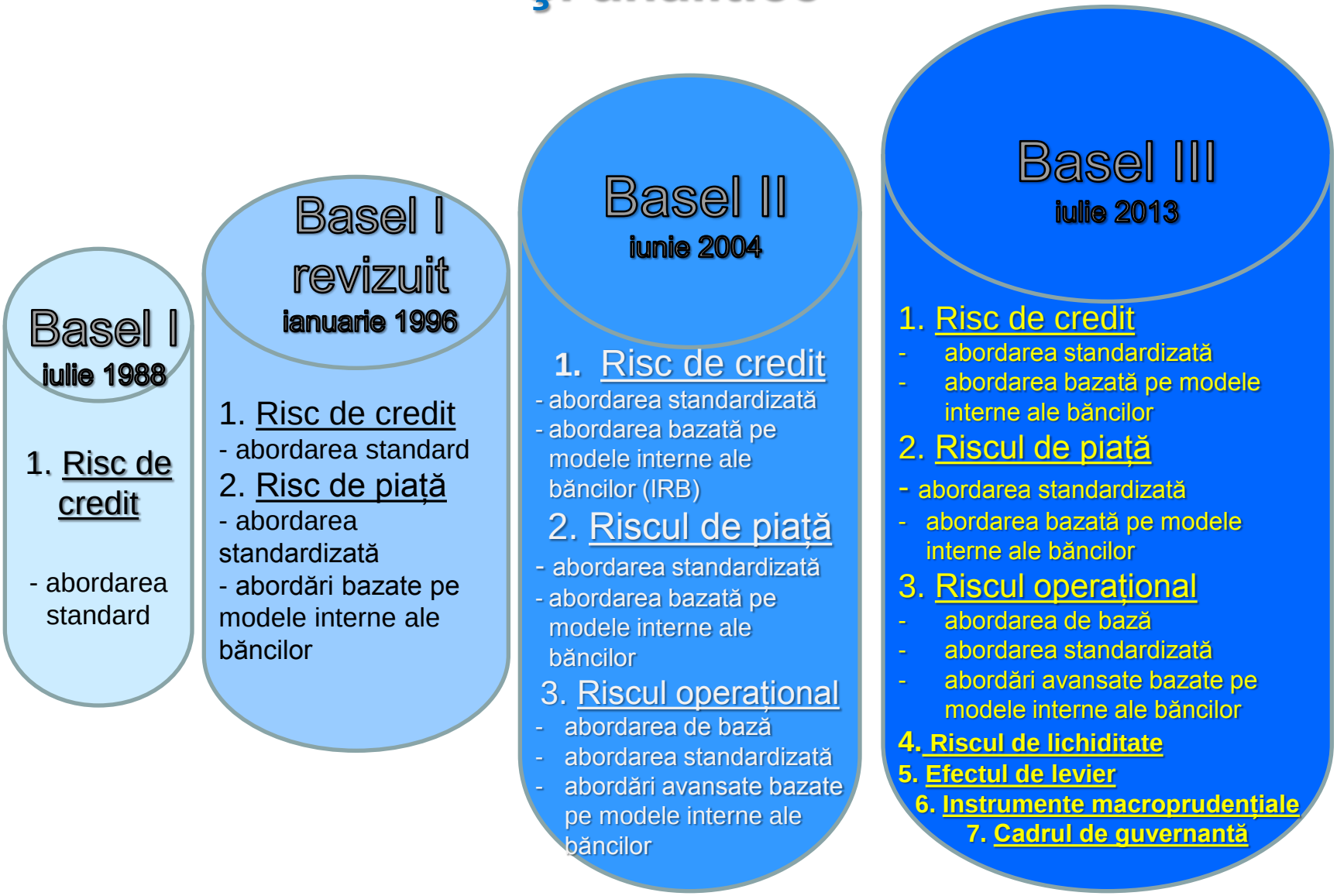
- **În timp ce pieţele globale se dezvoltă printr-un complex de decizii luate individual, democraţia la nivel naţional este produsul deciziei colective aprobate de majoritate**
- Totodată, în vreme ce **pieţele globale caută eficienţă şi profit, societatea doreşte o mai mare siguranţă economică şi stabilitate socială**
  - **deci, o societate bazată pe reguli → alege guverne care promovează coeziunea socială**

4. Ciclul dereglementare-reglementare

4.1 Politicile economice, piaţa financiară şi acţiunile instituţionale



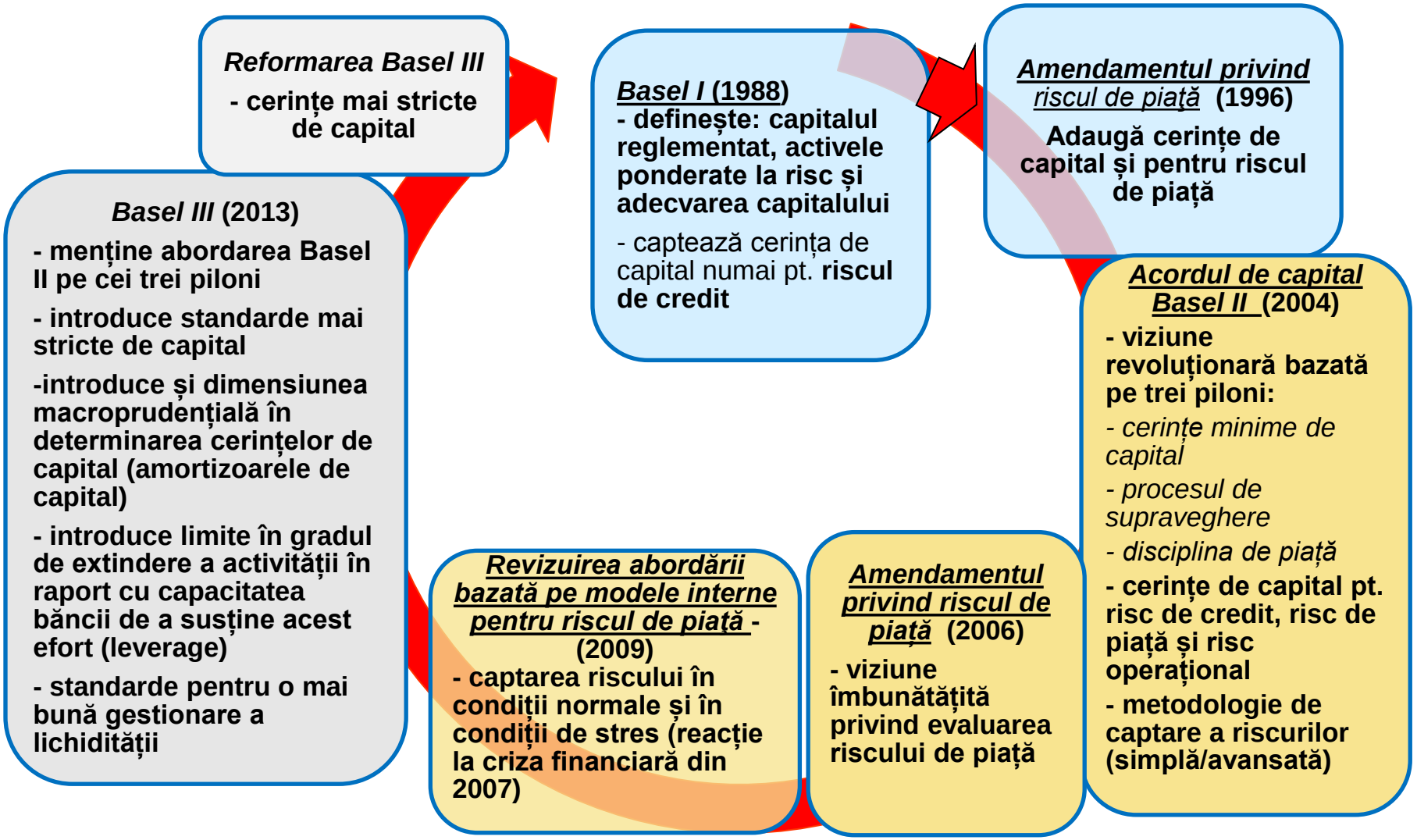
4.2 Reglementările bancare devin tot mai complexe şi analitice



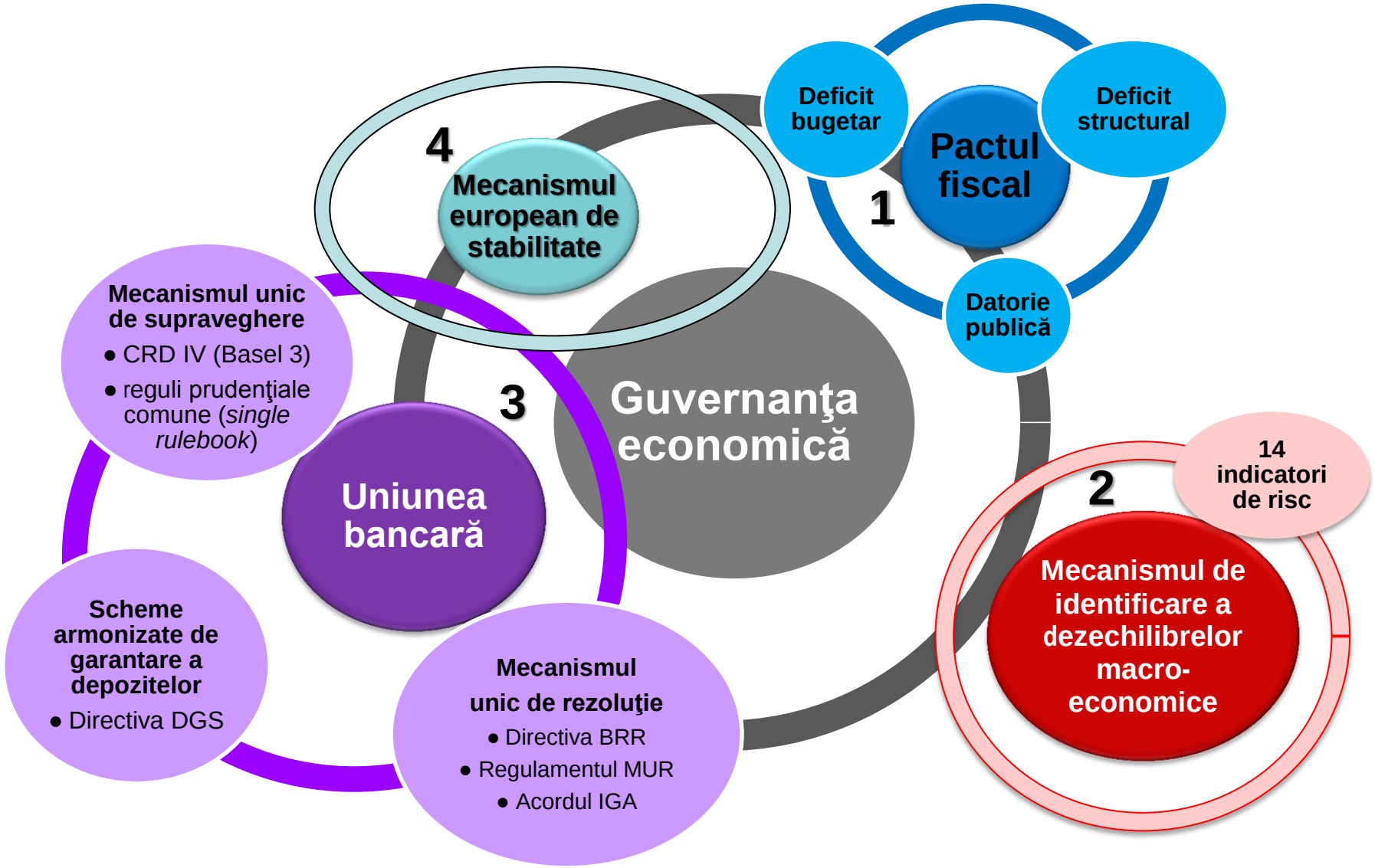
4.2.1 “Recenta criză financiară nu a fost datorată unui dezastru natural. Ea este rezultatului unei agresiuni realizate de factorul uman. Dacă nu vom schimba regulile, aceasta se va repeta” (Carl Levin – fost Senator în Congresul SUA)

- **risc de credit** - riscul de neîndeplinire de către debitor a obligaţiilor contractuale
- **risc de piaţă** - riscul ca banca să înregistreze pierderi din cauza fluctuaţiilor nefavorabile ale preţurilor pe piaţă (de exemplu: preţurile acţiunilor pe care le deţine banca, ratele dobânzilor, cursurile de schimb valutar)
- **risc operațional -** riscul înregistrării de pierderi financiare ca urmare a unor: (a) operaţiuni interne eronate sau inadecvate; (b) persoane care acţionează incorect; (c) evenimente externe neprevăzute
- **risc de lichiditate –** riscul ca instituţia de credit să nu îşi poată îndeplini obligaţiile băneşti la scadenţă

4.2.2 Reglementările bancare devin tot mai complexe şi analitice

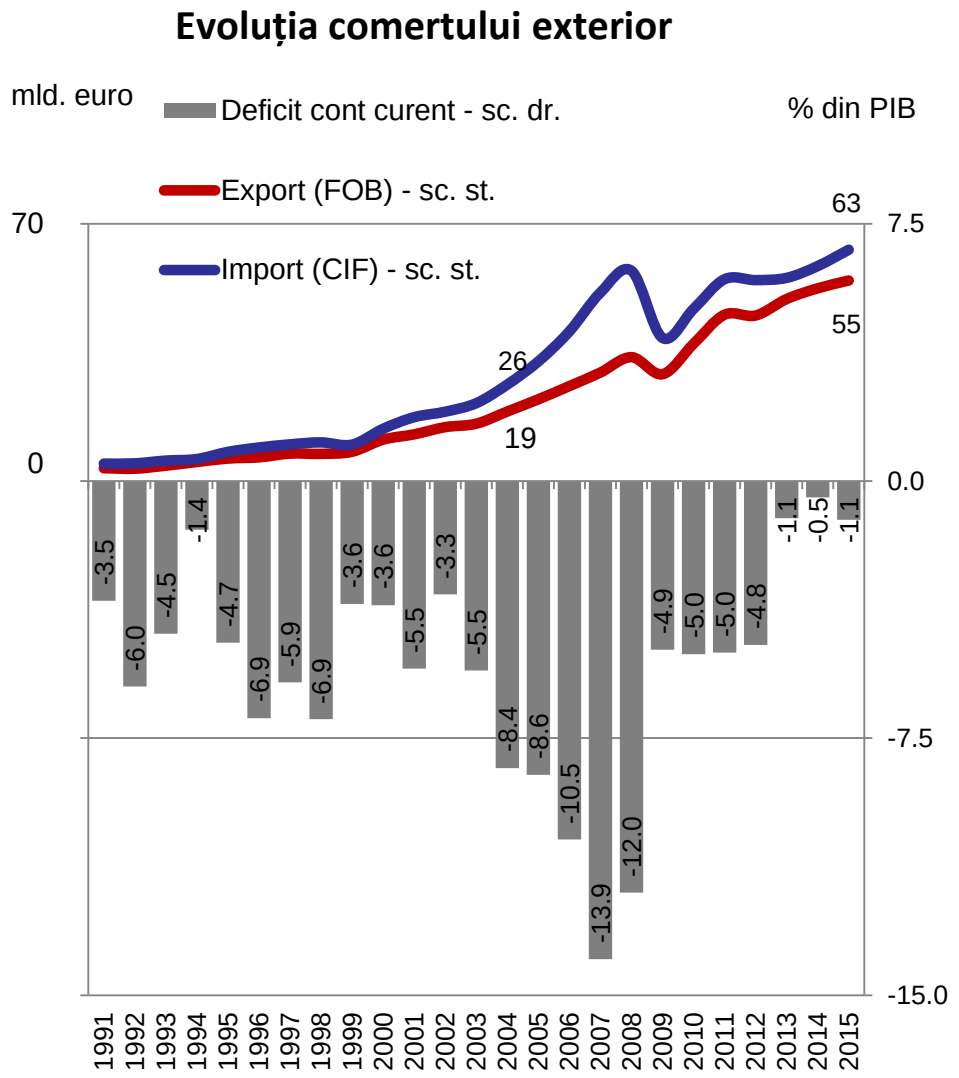


4.3 Noua arhitectură a guvernanţei economice a UE



5. Trecerea României la democraţie şi economia de piaţă în plin proces al globalizării

5.1 Exporturile şi importurile au accelerat odată cu aderarea la Uniunea Europeană

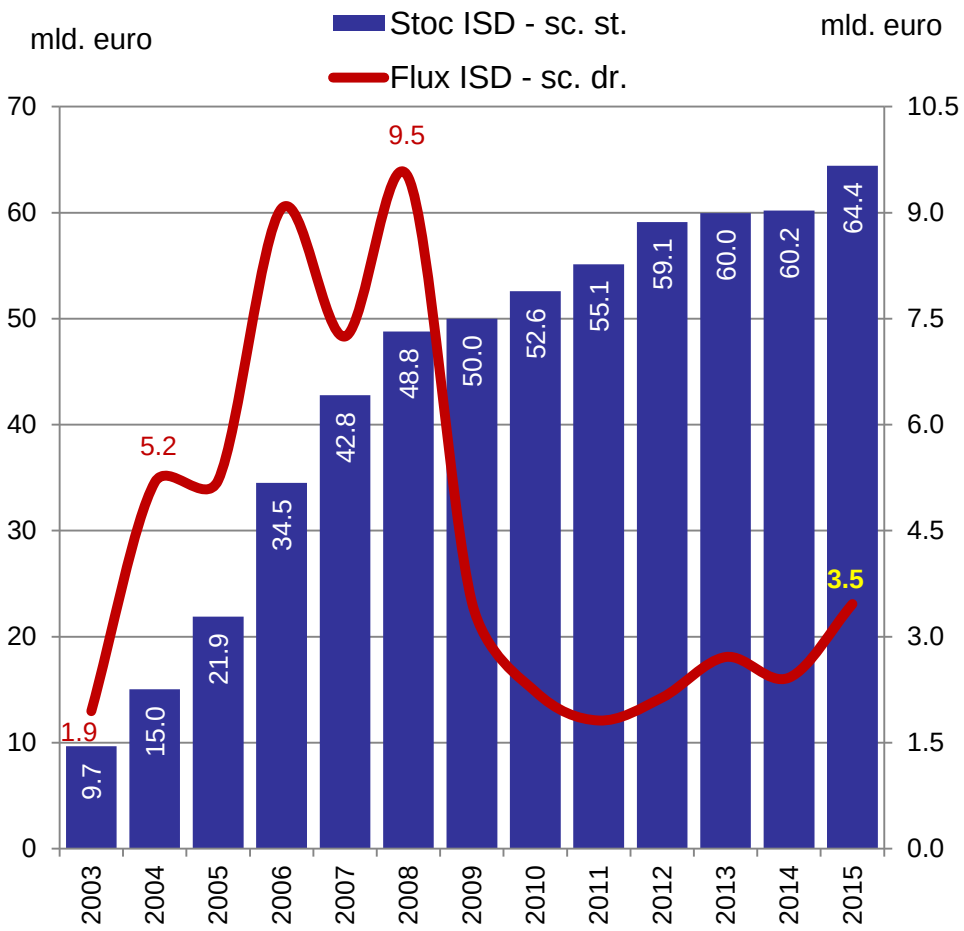


Sursa datelor: INS, Banca Mondială

- **Exporturile au înregistrat în 2015 un nivel de 2,9 ori mai mare decât în 2004** (+36 mld. euro)
- **Importurile au crescut în 2015 de 2,4 ori faţă de 2004** (+37 mld. euro)
- În perioada pre-criză 2004-2008, **majorarea deficitului comercial s-a reflectat în adâncirea deficitului de cont curent la niveluri nesustenabile, de 14% din PIB în 2007, respectiv 12% din PIB în 2008**

5.2 Investiţiile străine directe au avansat rapid imediat după anul 2004

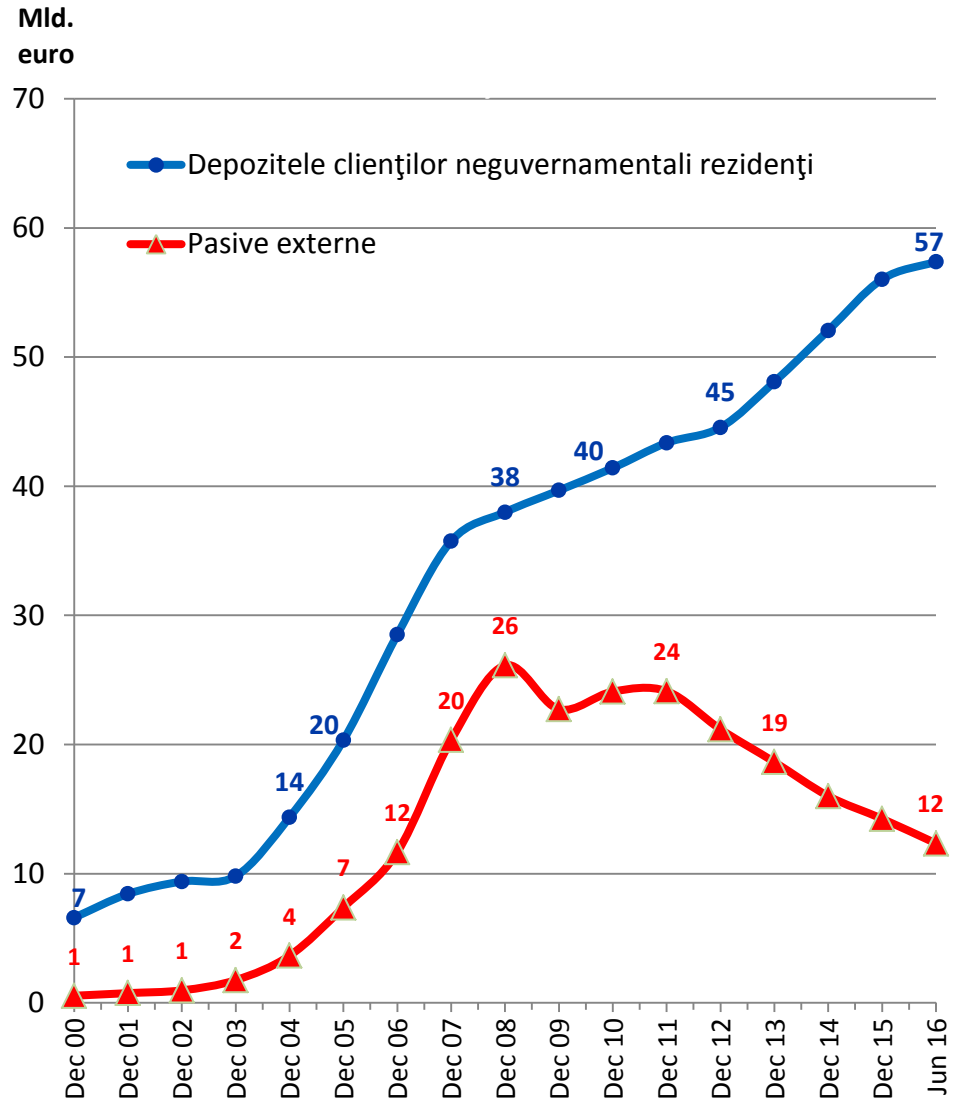
Evoluția investiţiilor străine directe



Sursa datelor: Banca Naţională a României

- **Stocul de ISD a crescut de peste 4 ori în perioada 2004-2015 (+50 mld. euro), respectiv de la 15 la cca. 65 mld. euro**
  - Fluxurile anuale de ISD au accelerat în pre-criză (2004-2008) → **salt de la 5 mld. în 2004 la cca. 9 mld. euro anual în perioada 2006-2008**
  - **Fluxul mediu anual a scăzut cu 70% (de la 9 mld. euro anual la cca. 2,5 mld. euro) în perioada de după 2009**;
- **ISD-urile s-au localizat preponderent în sectorul *non-tradable* (52% din total în 2015), iar în sectorul *tradable* în obiective economice, în general, cu VAB redus**

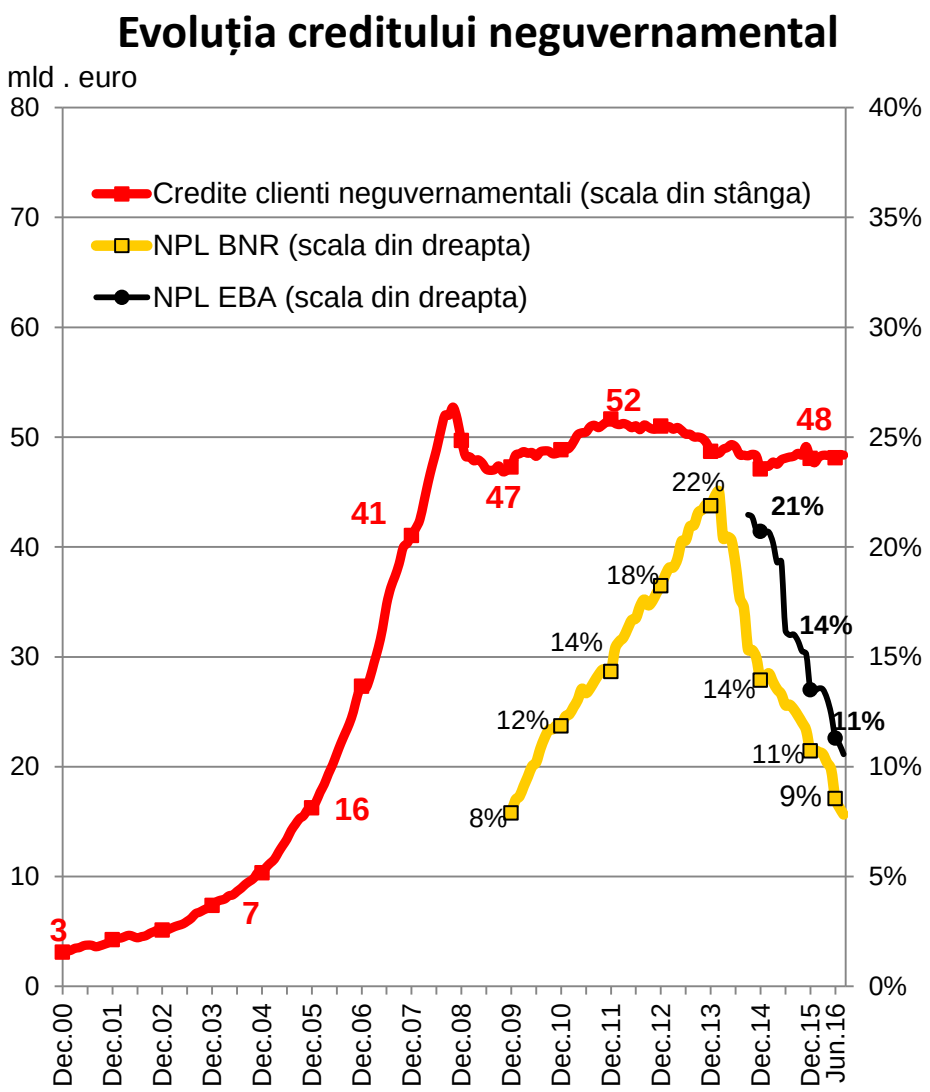
5.3 Fluxurile de resurse externe intrate în bănci au crescut substanţial după 2003



Sursa datelor: Banca Naţională a României

- **În anul 2008, pasivele externe ale băncilor au ajuns la 26 mld. euro, crescând de 13 ori (+14 mld. euro) faţă de anul 2003**
- **După *Acordul de la Viena* (2009-2011), resursele externe s-au înjumătăţit, ajungând în iunie 2016 la 12 mld. euro (nivelul din 2006)**
- **După anul 2008, retragerea resurselor străine din bănci a fost compensată de creşterea substanţială a economisirii interne → care a atins 57 mld. euro, respectiv + 50% (+19 mld. euro) în luna iunie 2016 faţă de sfârşitul anului 2008**

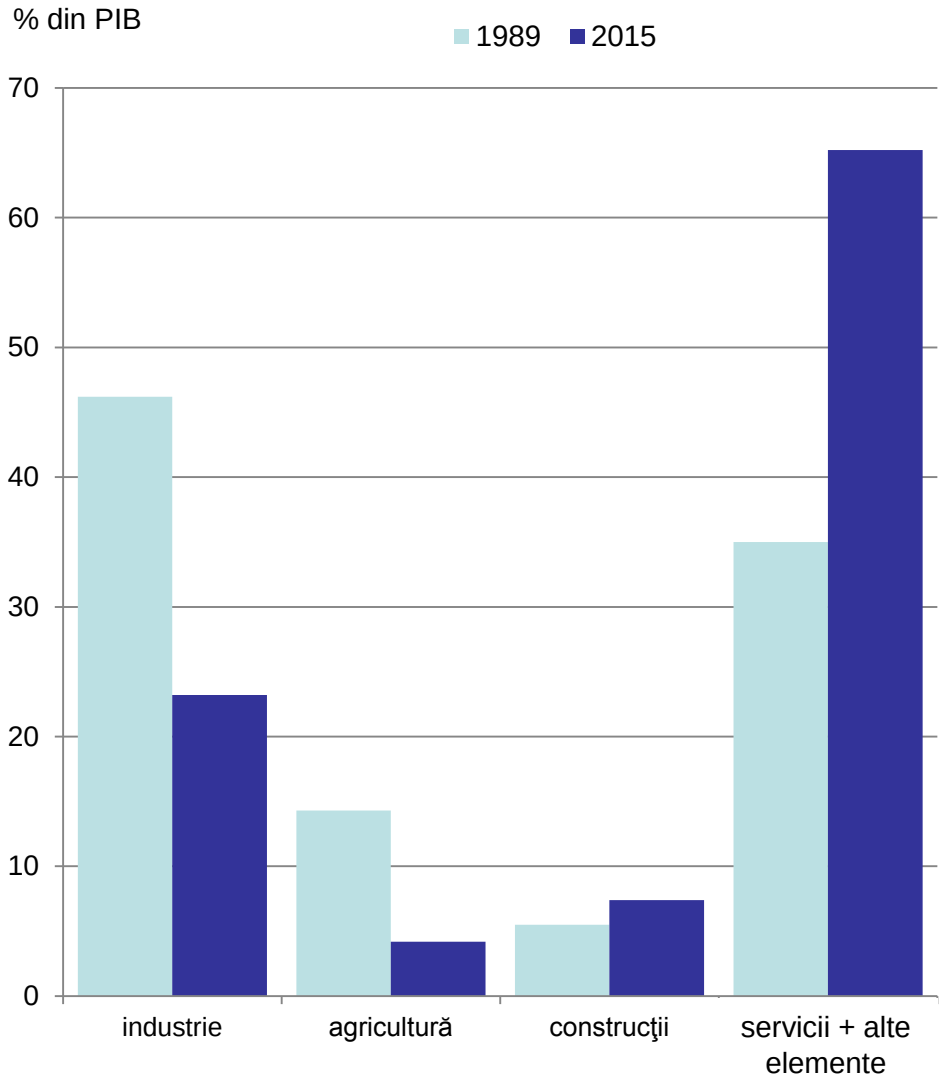
5.4 Pe baza resurselor externe, băncile au sporit masiv creditarea începând cu anul 2004



Sursa datelor: Banca Naţională a României

- **În anul 2008, creditele acordate persoanelor fizice şi juridice au crescut de cca. 7 ori faţă de 2004, atingând 47 mld. euro**
- **În prezent, împrumuturile totale se situează la aproximativ acelaşi nivel (48 mld. euro)**
  - **Schimbare benefică a structurii în favoarea creditelor în lei, care au devenit preponderente**
- **Creştere de la 8% credite neperformante din total împrumuturi în 2008 la 22% în 2013 (din cauza crizei) → acestea s-au redus la 9% în iunie 2016**
  - **pe baza eforturilor băncilor**
  - **a măsurilor specifice ale BNR**

5.5 Mutaţii majore în structura economică

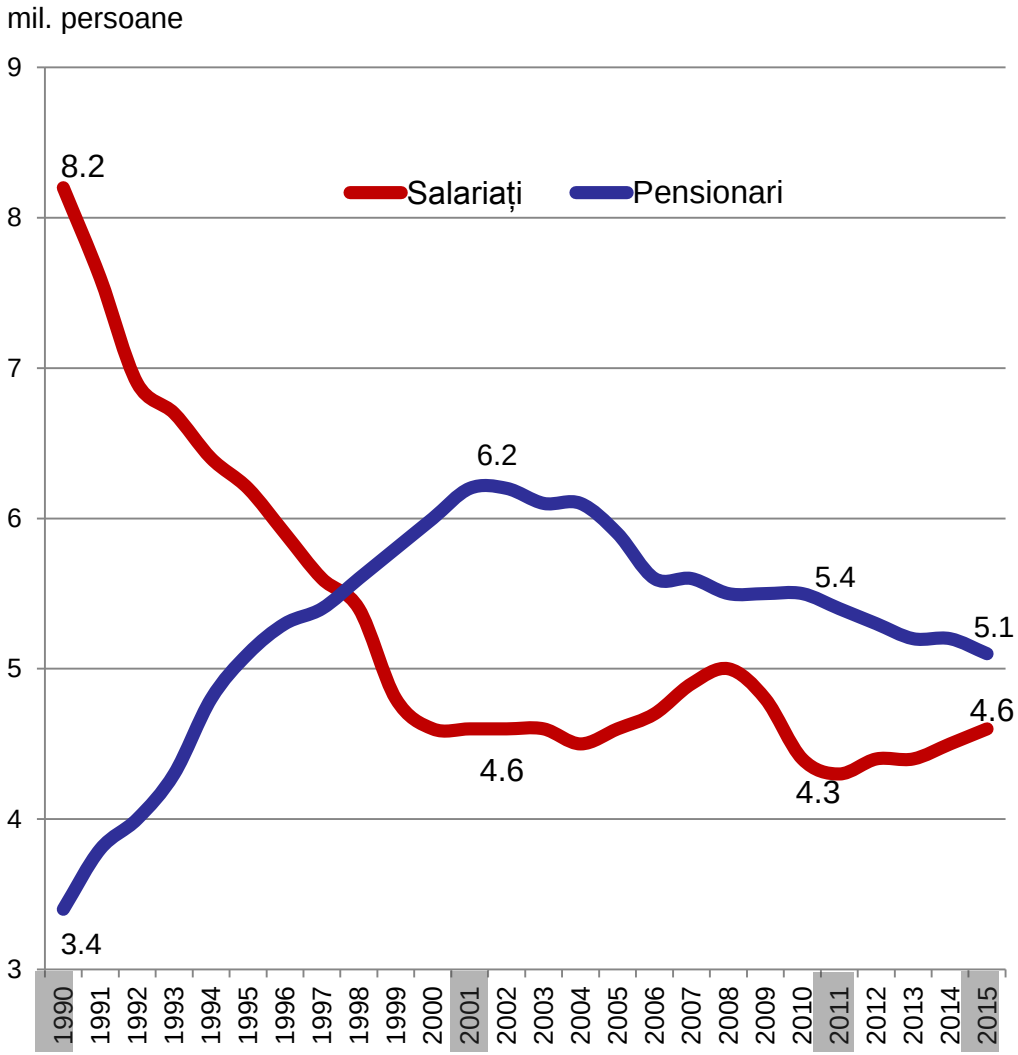


Sursa datelor: INS, calcule proprii

- **Contribuţiile industriei şi agriculturii** la formarea PIB **au scăzut, între 1989 şi 2015, cu 23 pp, respectiv 10 pp**
- Concomitent, **a crescut ponderea serviciilor cu cca. 30 de pp, nivel apropiat de ajustarea din industrie şi agricultură (33 pp)**
- Contribuţia **construcţiilor nu a înregistrat o modificare semnificativă**

5.6 Scăderea accentuată a numărului de salariaţi şi creşterea substanţială a pensionarilor

Evoluția efectivului de salariați, comparativ cu cel de pensionari

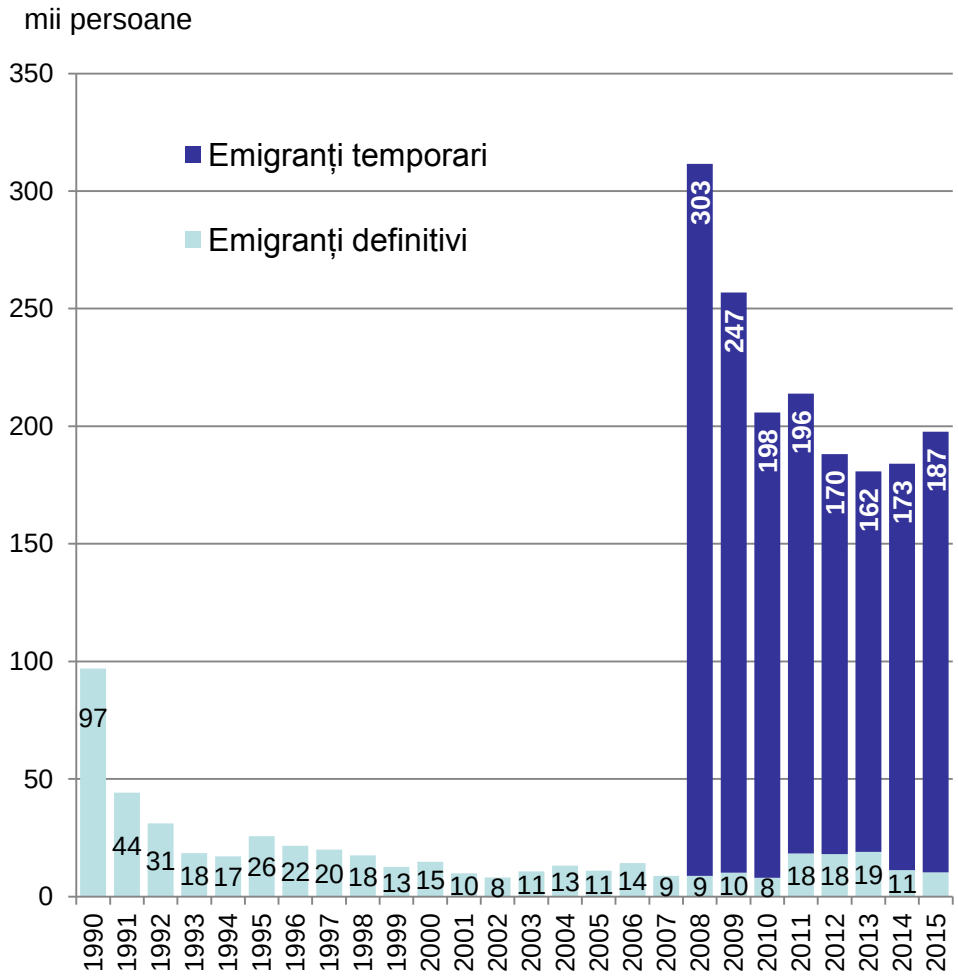


- **Efectivul de salariaţi în anul 2015 a scăzut cu 44% (-3,6 mil.) faţă de anul 1990**
- **Numărul pensionarilor aproape că s-a dublat în perioada 1990-2000, respectiv creştere de la 3,4 mil. în 1990 la 6,2 mil .în 2001, după care s-a redus treptat la 5,1 mil în 2015**

Sursa datelor: INS, Ministerul Finanțelor Publice

5.7 Fluxuri substanţiale de emigranţi din România, îndeosebi după intrarea în UE

Evoluția fluxului anual al emigrării din România

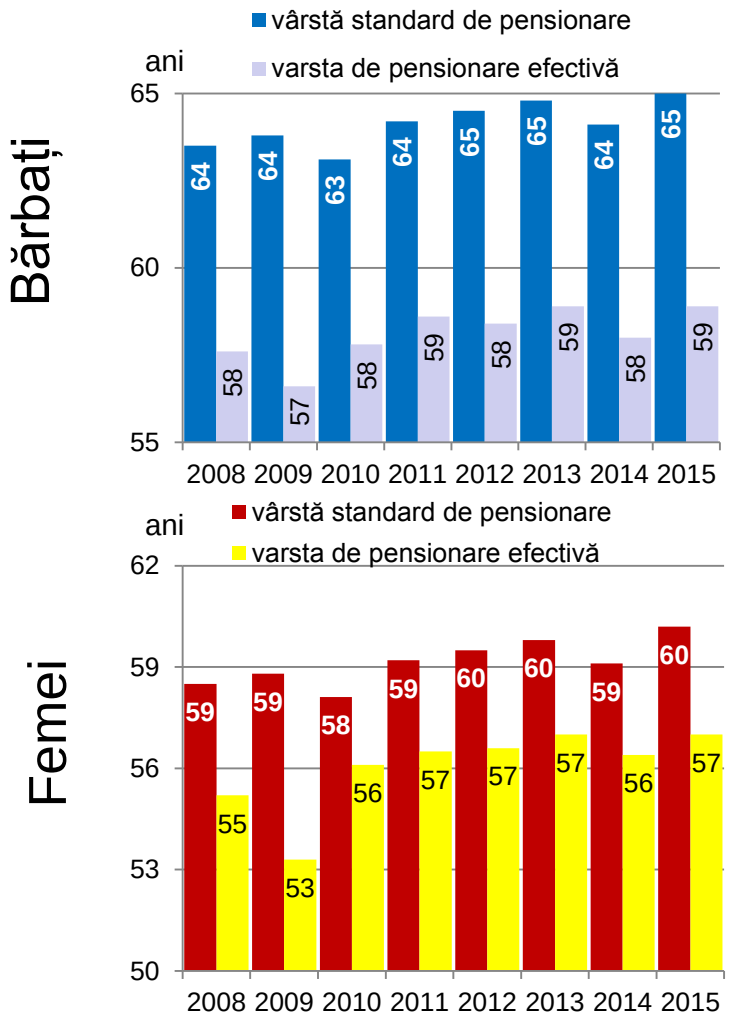


- **2,1 milioane de români sunt plecaţi la muncă în străinătate**, potrivit datelor oficiale (INS)

Sursa datelor: INS (numărul emigranţilor temporari este disponibil doar începând cu anul 2008)

5.8 Pensionarii au vârste efective mult mai mici decât cele standard

Evoluția vârstei legale standard de pensionare comparativ cu vârsta efectivă de pensionare

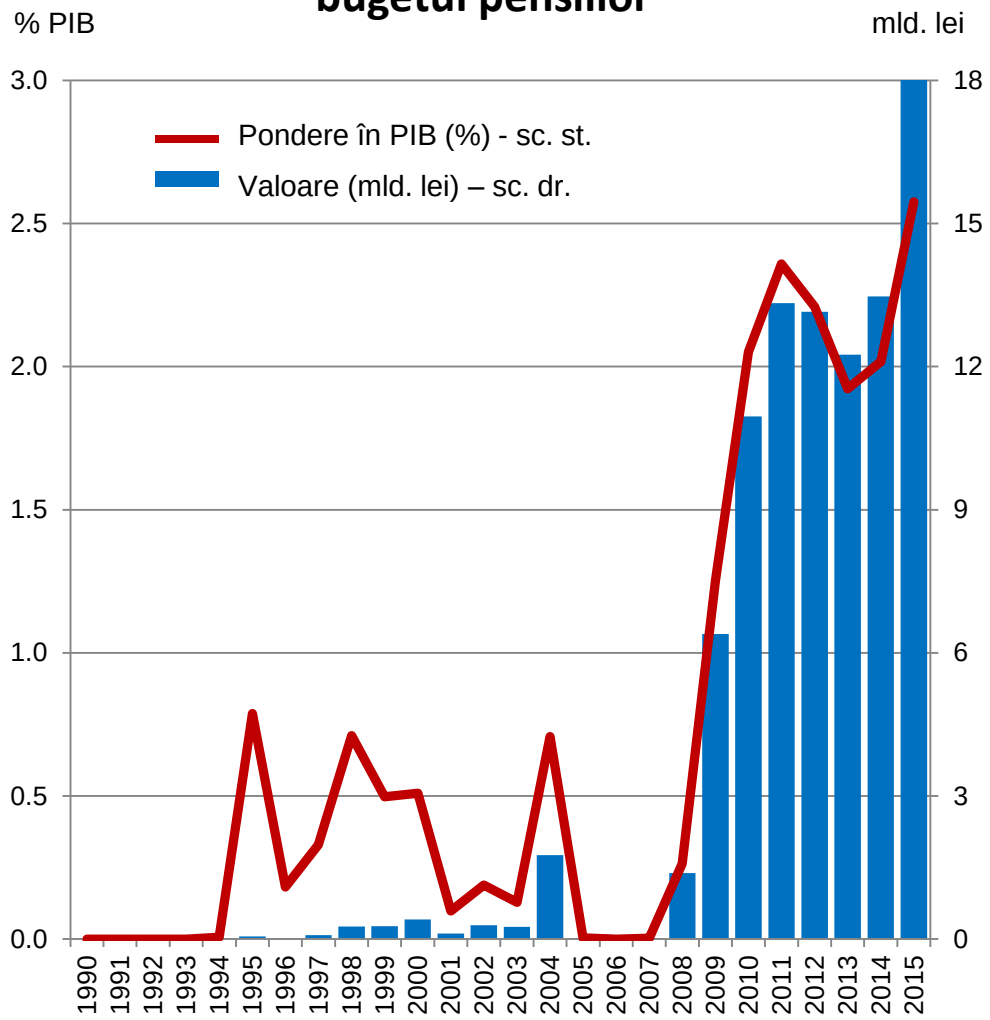


- **Vârsta efectivă medie de pensionare,** a fost **între 2008-2015** :
  - ***în cazul bărbaţilor*** **cu cca. 6 ani mai redusă decât cea standard**
  - ***în cazul femeilor*** **cu 3 ani mai redusă**

Sursa datelor: INS, Ministerul Finanțelor Publice

5.9 Transferuri masive în perioda post-criză de la bugetul de stat către bugetul pensiilor

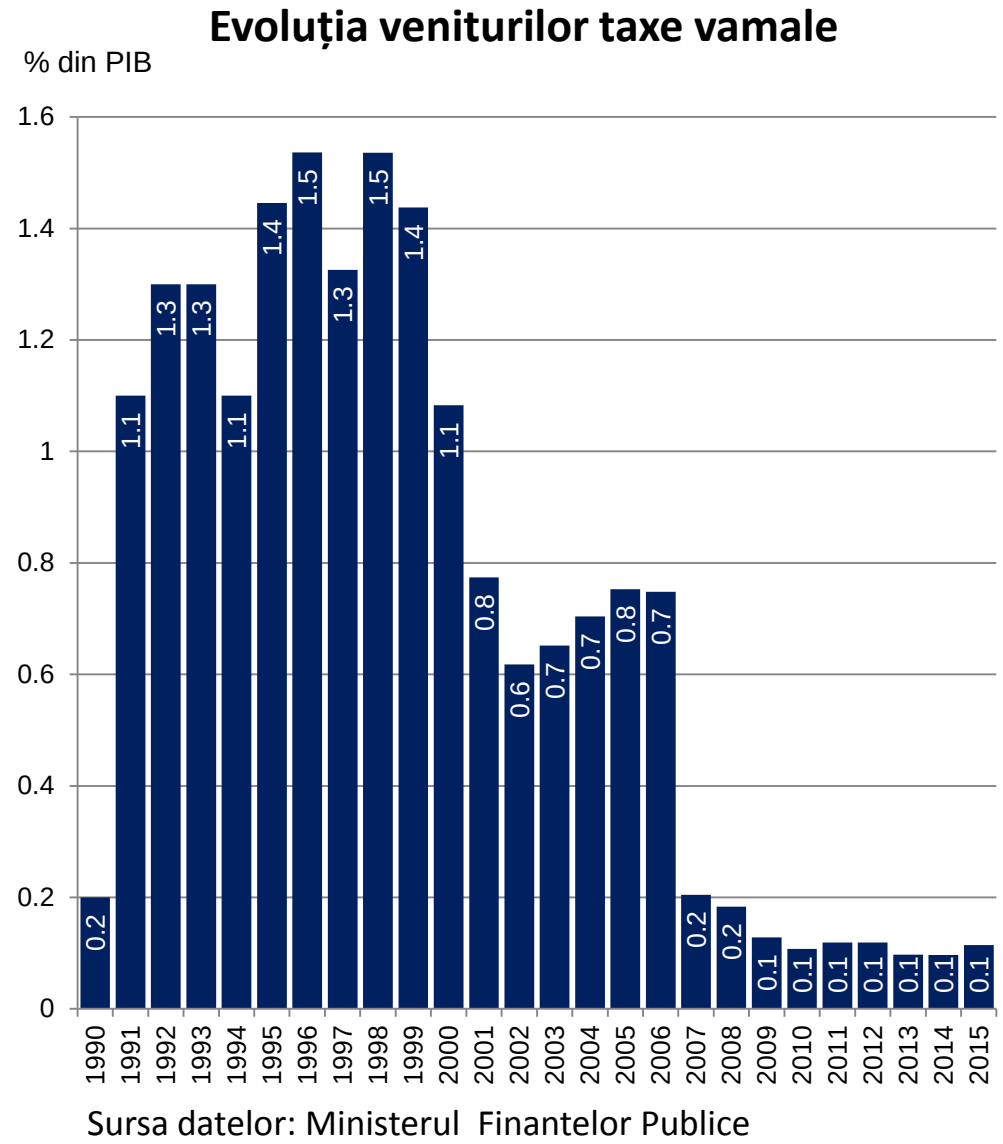
Evoluția subvenţiilor de la bugetul de stat către bugetul pensiilor



Sursa datelor: Ministerul Finanțelor Publice

- În anul 2015, **bugetul pensiilor a fost subvenţionat de la bugetul de stat cu 2,6% din PIB (cca. 4 mld. euro)**
  - **în creştere cu 1,9% din PIB faţă de anul 2004**

5.10 Costul fiscal al globalizării → taxele vamale s-au comprimat puternic

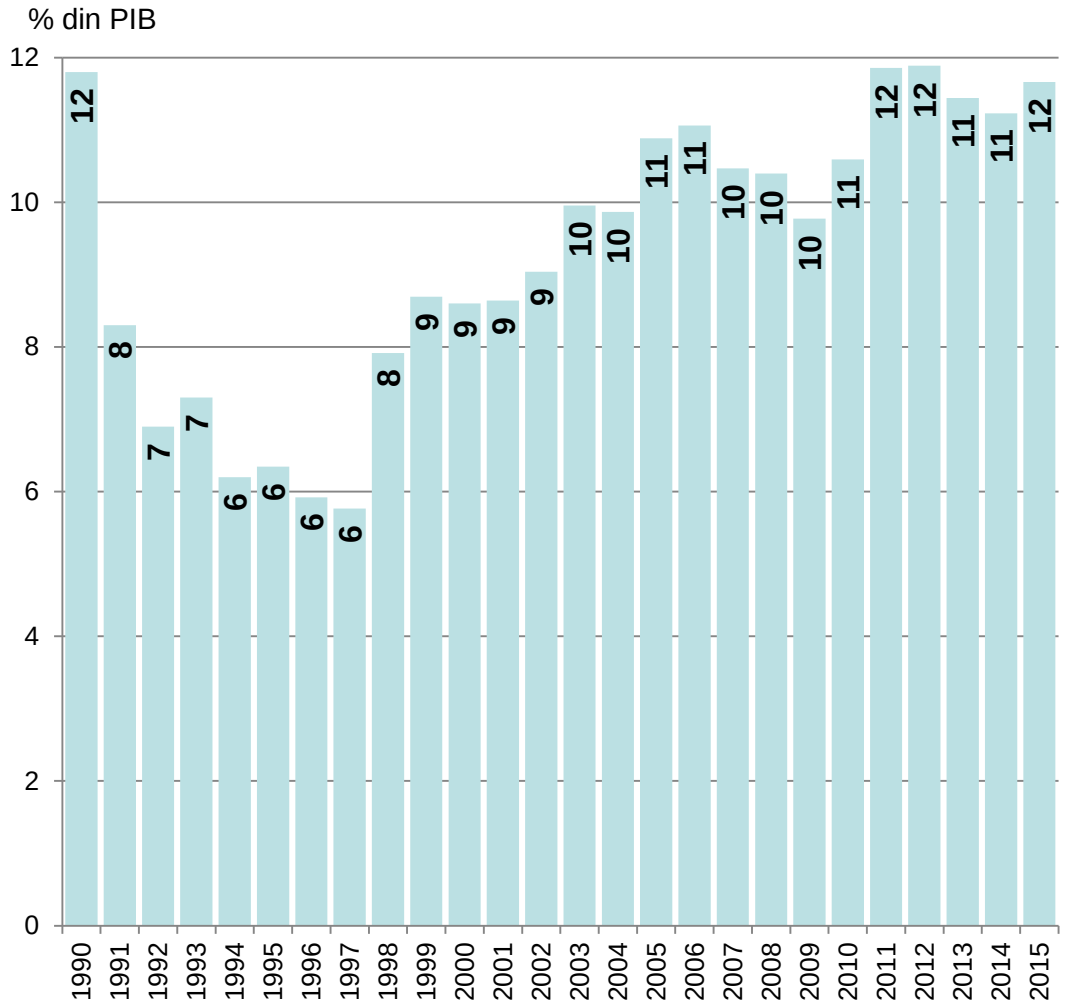


Sursa datelor: Ministerul Finantelor Publice

- Ponderea veniturilor bugetare din **taxe vamale a scăzut substantial,** în două etape, **de la 1,4% din PIB în 1995 la 0,1% din PIB în 2015**, astfel:
  - 1995-1999: **1,4% din PIB**
  - 2000-2006**: 0,8% din PIB**
  - din 2007: **0,1% din PIB**

5.11 Veniturile din impozite indirecte şi-au revenit treptat după scăderea din prima parte a anilor 1990

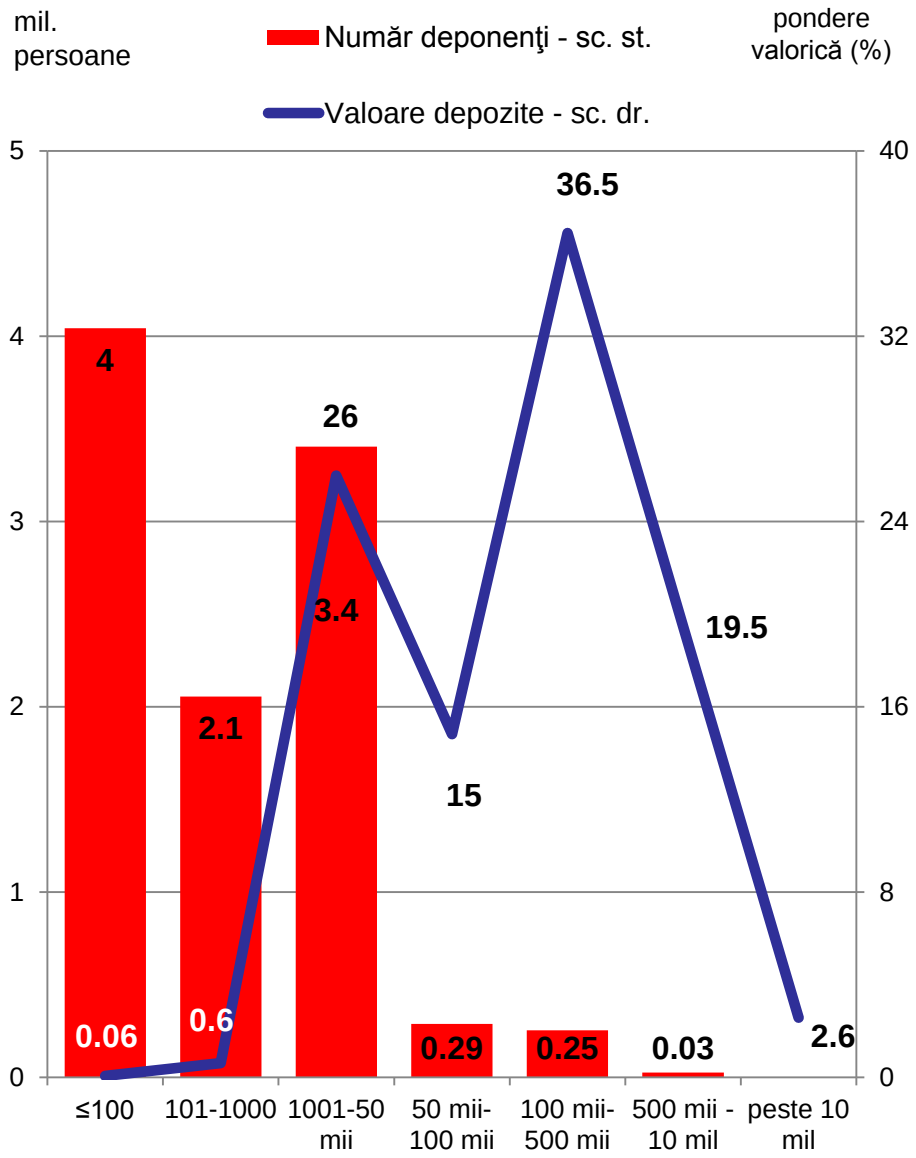
Evoluția veniturilor bugetare din TVA şi accize



Sursa datelor: Ministerul Finantelor Publice

- **Veniturile din accize şi TVA au scăzut de la 12% din PIB în anul 1990 (atunci funcţiona ICM-ul) la 6% din PIB în anul 1997 (-6 pp)**
- **Încasările din aceste impozite indirecte au crescut de la 6% din PIB în anul 1997 la 12% în 2015 → acestea se situează, practic, la nivelul anului 1990**

5.12 Grad ridicat de polarizare socială



Sursa datelor: FGDB (oct. 2016), calcule proprii

- Indicatorul **Gini** privind **veniturile populaţiei este cu 6 pp mai ridicat decât media europeană (37 puncte faţă de 31 puncte*)**
- Se înregistrează **profunde disparităţi în structura depozitelor persoanelor fizice la bănci**, astfel:
  - **40,1% din deponenţi deţin numai 0,06% din valoarea depozitelor → depozit mediu de 21 lei**
  - **20,4% din deponenţi deţin numai 0,6% din valoarea depozitelor → depozit mediu de 409 lei**
  - **60,5% din deponenţi deţin doar 0,7% din valoarea depozitelor → depozit mediu de 151 lei**
  - **3% dintre deponenţi**, cu cele mai mari sume, **deţin aproape 60% din totalul economisirilor populatiei → depozit mediu de 284 mii lei**
    - **136 persoane** (**0,0014%**) deţin **2,6% din economii** (**în medie 25,8 mil. lei/depozit**), **adică de cca. 40 ori mai mult decât prima grupă de mici deponenţi** în număr de **4 mil. persoane fizice**

*** Eurostat**

6. Provocări pentru unele reconfigurări ale globalizării

Remarci finale

A. Lecţii ale trecutului

- **Stoparea primului val de globalizare în 1914 → două războaie mondiale şi o mare criză**
- **Actuala globalizare nu trebuie oprită** pentru ca ar însemna **retragerea din competiţia economică paşnică, bazată regulile pieţei, şi intrarea în competiţia politică şi militară, care poate degenera în conflicte armate**

B. Gânduri pentru viitor

- David Lipton, cel mai înalt oficial american din FMI, afirma recent că "***globalizarea este încă o mare promisiune, dar trebuie să ne preocupe efectele sale colaterale negative – să vedem cum le administrăm***"

Remarci finale (2)

- **Globalizarea neadministrată subminează democraţia** (Rodrick, 2016)
- **Factorul tehnologie, în cadrul globalizării, întăreşte rolul "*democraţiei participative*", prin folosirea tot mai intensă a noilor mijloace de comunicare, în raport cu "*democraţia reprezentativă*"**
- ***Statul-naţiune* evoluează către *statul-piaţă*** (Bobit, 2016)
- **Statele trebuie să păstreze suficientă capacitate de reglementare pentru a preveni efectele negative asupra competiţiei şi repartiţiei veniturilor**
- **"Globalizarea din zilele noastre şi tehnologia constituie o revoluţie neterminată. Lor le lipseşte reglementarea socială. Până nu se stabileşte un nou cadrul global de reguli sociale, va persista actuala stare de nelinişte"** (Cohen, 1999)

Remarci finale (3)

- **Este nevoie de reducerea consistentă a inegalităţilor sociale pentru obţinerea de creştere economică sustenabilă.**
  - **Creşterea veniturilor clasei sărace şi medii cu 1 p.p duce la o creştere a PIB cu 0,38 p.p, pe când sporirea veniturilor clasei bogate cu 1pp duce la scăderea PIB cu 0,08 p.p → demonstrează că nu există fenomenul de *trickle-down,* ci mai degrabă există, demonstrabil, un proces de *trickle-up*** (Dabla-Norris, Kochhar, Ricka, Suphaphiphat, şi Tsounta, 2015)
- **Lumea globalizată de astăzi are nevoie de mai multe, nu de mai puţine, organisme internaţionale, care să reglementeze şi să supravegheze activităţile economice în extindere, în plan global**

Remarci finale (4)

- **Evitarea îngrădirii enormului potenţial de dezvoltare economică şi convergenţă a venitului creat de globalizare şi revolutia tehnologică**, concomitent cu **crearea unei lumi mai echitabile, care să demonstreze un grad mai mare de solidaritate şi în care să nu existe perdanţi** (Dehesa, 2007)
- **Dezvoltarea economico-socială nu este un cadou şi nici nu se realizează inerţial → este rezultatul unei strategii şi al unui set de acţiuni, care trebuie să valorifice avantajele pieţei, atât la nivel naţional, cât şi internaţional, dar care să asigure, concomitent, prosperitate pe scară largă şi coeziune socială** .

Vă mulţumesc pentru atenţie!